

NESONIM DUGI OTOK

THE DUGI OTOK NESONYM

Vlado Skračić
Veslačka 10
HR - 23000 Zadar
vskracic@unizd.hr

UDK/UDC:
811.163.42'373.21(497.5)(210 Dugi otok)
doi: 10.15291/misc.1369
Pregledni rad / Review article

Primljeno / Received: 24. II. 2017.

Abstract

Dugi otok jedini je veliki naseljeni otok na Jadranu koji ima dvorječno ime, koji ima hrvatsko ime i koji ima imenicu *otok* u imenu. Gotovo svi lingvisti i povjesničari slažu se da se otok prvi put spominje u spisu Konstantina Porfirogeneta (X. st.) kao *Pizych* i da se danas može prepoznati u imenu lokaliteta *Čuh* i *Čuh Polje* na Dugom otoku u blizini Proverse. Nestankom naselja zaboravilo se ime, a ime ni jednog novonastalog naselja nije postalo ujedno i nesonim, kako je to često slučaj u hrvatskoj nesonimiji. Arhivska građa i povijesne karte otok su identificirali redovito romanskom složenicom: geografski termin *insula/isola* + determinant *Magna, Maiori, Grossa, Grande, Longa*. Tek se u drugoj polovici XIX. st. prvi put naziva Dugi.

Ni nesonim *Dugi otok*, ni etnik *Dugootočanin*, ni ktetik *dugootočki* ne koriste se izvan službene upotrebe.

KLJUČNE RIJEČI: Pizych; Insula Magna; Insula Grossa; Insula Grande; Insula Longa; Dugi otok; otok; nesonim

Abstract

Dugi otok is the only large inhabited Adriatic island with a name composed of two words, with a Croatian name and with a noun *island* (Croat. *otok*) in it. Almost all of the linguists and historians agree that the island was first mentioned by Constantine the Porphyrogenitus (10th cent.) as *Pizych*, which can nowadays be recognised in place names *Čuh* and *Čuh Polje* on Dugi otok near Proversa. By the disappearance of that settlement the name was forgotten, but none of the names of newly founded settlements did not become the nesonym, as frequently occurred elsewhere in Croatian nesonymy. In the archival documents and historical maps the island is usually identified by the Romance compound word: geographical term *insula/isola* + determinant *Magna, Maiori, Grossa, Grande, Longa*. The island was named Dugi only in the latter half of the 19th century. Neither the nesonym *Dugi otok*, the ethnic *Dugootočanin* nor the ktetic *dugootočki* are used outside the official usage.

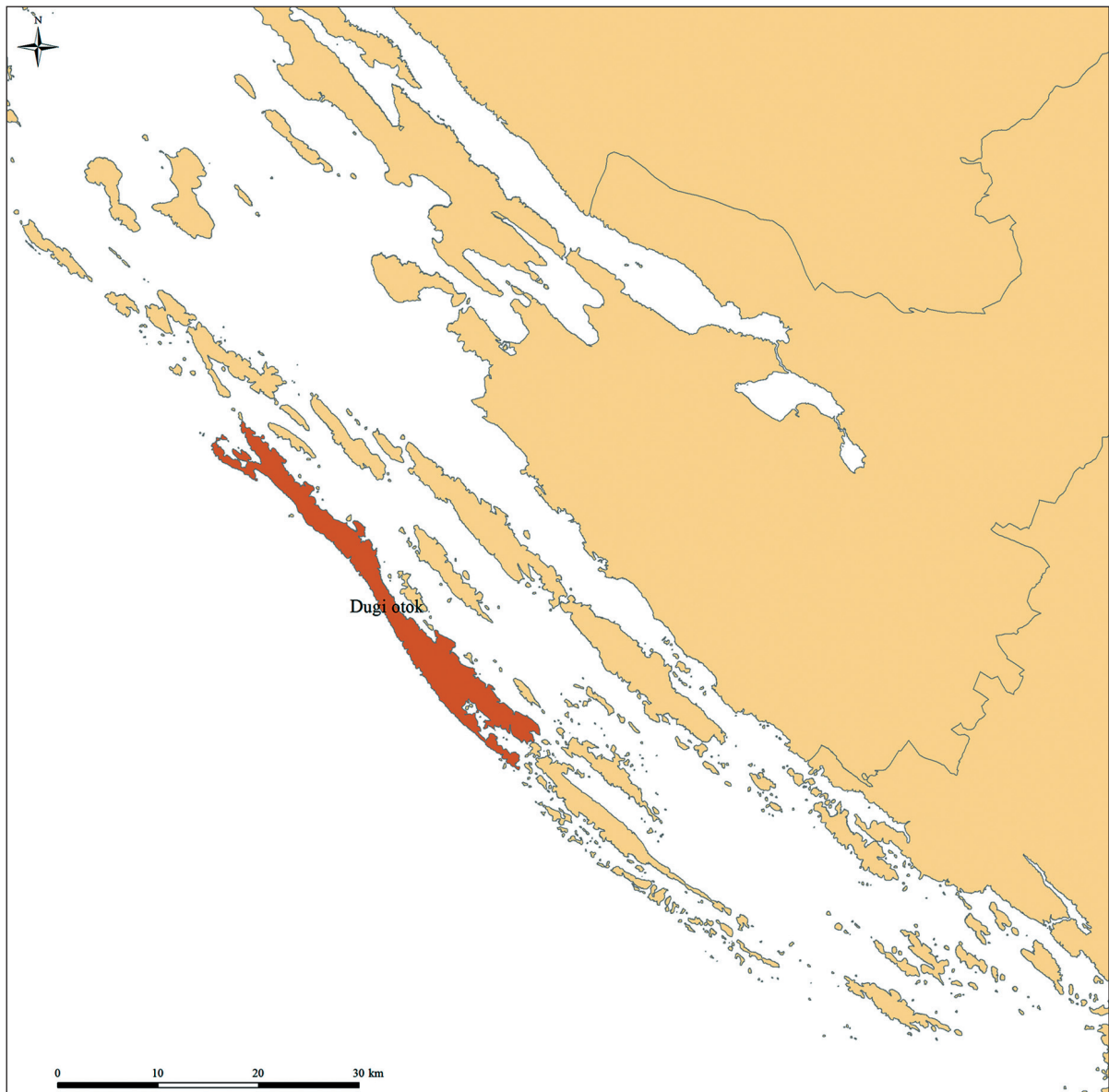
KEYWORDS: Pizych; Insula Magna; Insula Grossa; Insula Grande; Insula Longa; Dugi otok; island; nesonym.

1. UVOD

Dugi otok je površinom (113,3 km²) i duljinom (44 km) najveći i najduži otok zadarsko-šibenskog arhipelaga (Karta 1). Na otoku je 11 naselja: Sali, Zaglav, Žman, Luka, Savar, Brbinj, Dragove, Božava, Soline, Veli Rat i Verunić (Verona) s ukupno 1722 stanovnika. Iako s velikim brojem naselja, kojih su imena ponekad jezično vrlo stara, Dugi otok spada u najslabije napućene hrvatske, a i zadarsko-šibenske otoke (15,5 stanovnika na km², 2011.). S geografske i strateške točke gledišta Dugi otok zajedno s Kornatom (smatra se da su bili spojeni još u kasnoj antici) čini zid prema otvorenom moru, a između njih

1. INTRODUCTION

Dugi otok is the largest and the longest island of the Zadar & Šibenik archipelago, with the surface of 113.3 km² and length of 44 km (Map 1). There are 11 settlements on the island: Sali, Zaglav, Žman, Luka, Savar, Brbinj, Dragove, Božava, Soline, Veli Rat and Verunić (Verona), with a total of 1722 inhabitants. Despite such a big number of settlements – the names of which are sometimes linguistically quite old – Dugi otok is one of the least populated islands of both Zadar & Šibenik archipelago and entire Croatia (15.5 inhabitants/km² in 2011). From the geographical and strategic points of view Dugi otok, together with the island of Kornat (scholars believe that they

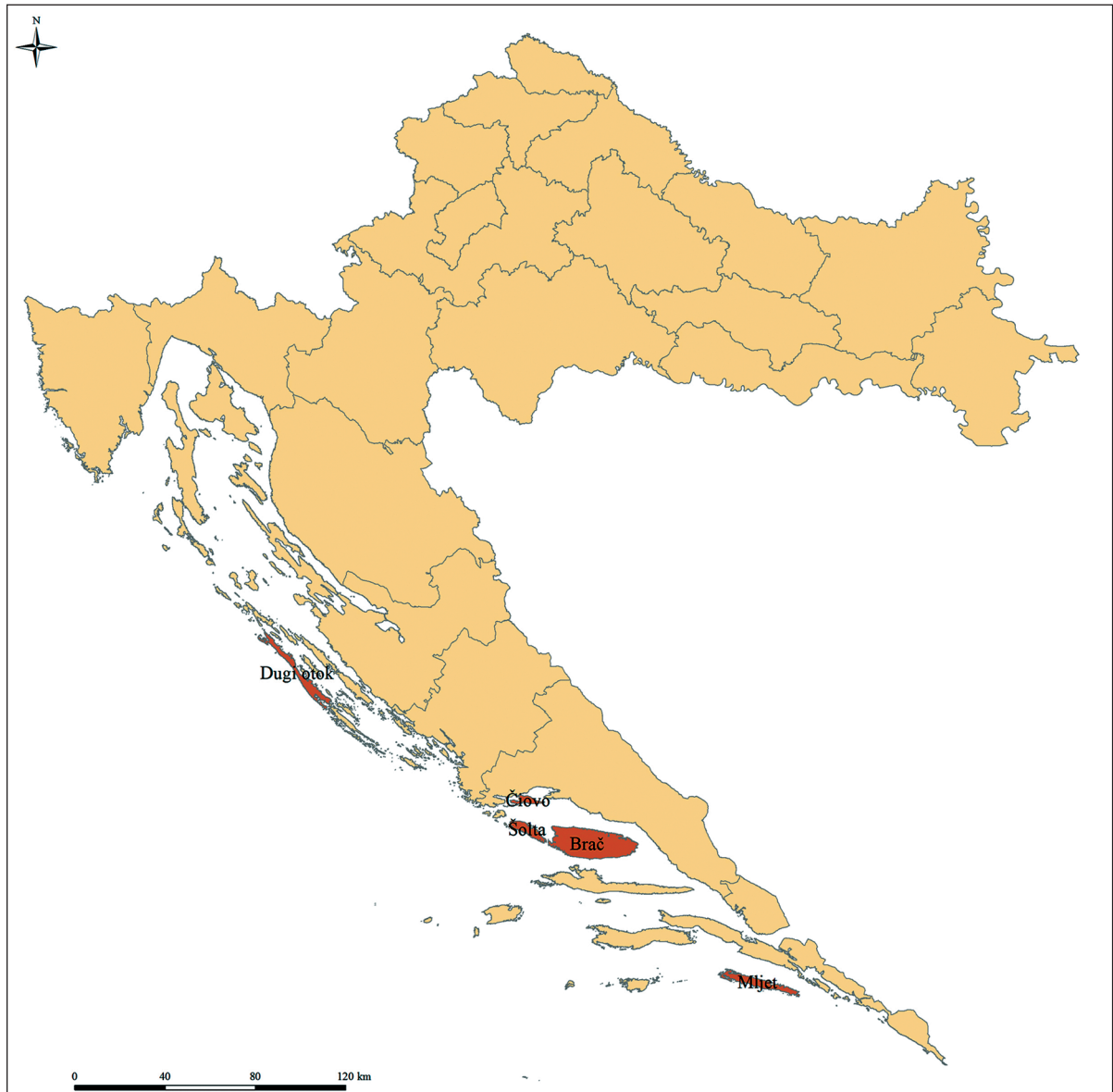
KARTA I. *Dugi otok u zadarsko-šibenskom arhipelagu*
MAP I. *Dugi otok within the Zadar & Šibenik archipelago.*

i obale poredani su brojni naseljeni otoci zadraskog arhipelaga. Zanimljivo je da su imena tih, mnogo manjih otoka spomenuta i kod Anonima iz Ravene (VII. st.) i kod Porfirogeneta (X. st.), dok najveći od njih nije spomenut ni u roman-skoj ni u slavenskoj inačici današnjeg imena.

Dugi otok spada u onu skupinu hrvatskih otoka koji ne nose ime najvećeg ili u prošlosti najvažnijeg naselja na otoku. S njim zajedno idu u tu skupinu Brač, Mljet, Šolta i Čiovo (Karta 2), sve, u jadranskom smislu, veliki otoci s više naselja. Potpuno je sigurno da su povijesni procesi, administracija i kartografija utjecali na takvo stanje i svaki bi slučaj valjalo proučiti posebno. Napuštanje starog imena za otok, supostojanje

were still a single island in the Late Antiquity), makes a barrier towards the open sea, while between them and the coast there is an array of numerous inhabited islands of Zadar archipelago. It is interesting that Anonymous from Ravenna (7th century) and Porphyrogenitus (10th cent.) mention these much smaller islands, while the largest was not mentioned either in Romance or Slavic variant of the present name.

Dugi otok is one of the Croatian islands that are not named after their biggest or historically most important settlements. Other islands of that group are Brač, Mljet, Šolta and Čiovo (Map 2), which are all – in terms of the Adriatic Sea – large islands with a number of settlements. There is no doubt that historical processes, administration and carto-

KARTA 2. Naseljeni hrvatski otoci bez imena naselja koje je istovjetno imenu otoka

MAP 2. Inhabited Croatian islands with no settlement names that would be identical to their respective names of islands.

više imena za isti otok i spontana ili oktroirana promjena imena otoka česta su jadranska pojava.¹ Kada je međutim riječ o Dugom otoku, većina se lingvista i povjesničara slaže da je to onaj otok koji Porfirogenet naziva *Pizych*.² Za takav stav postoje najmanje dva jaka razloga: s jedne strane narav Porfirogenetova dokumenta nije mogla propustiti spominjanje tako strateški važnog otoka jer car spominje i mnogo manje i manje važne od njega – Silbu, Škardu, Olib, Škrdu, Premudu, Molat te Sestrunj i Iž (careva kovanica *Estiounez* krije imena ovih dvaju otoka, kako misle neki istraživači).³ S druge strane, onomastički tragovi na jugoistočnom dijelu Dugog otoka u blizini strateški važnih prolaza Vela Proversa i Mala Proversa, koji dijele Dugi otok od otoka Katine i Kornata, u oblicima *Čuh*, *Čušćica*, *Čuh Polje* i *Čuška Duboka*⁴ nedvosmisleno upućuju na postojanje naselja imenom *Pizych*, u kasnijim potvrđama *Pčuh* i na koncu *Čuh*. Uvjerljivost je tim veća što se u *Čuh Polju* na lokalitetu *Crkvine* nalaze ostatci jedne crkvice, a na lokalitetu *Podpolje* tragovi nastambi u suhozidu.⁵ Isto tako, sama činjenica da danas barem tri toponima u okruženju u osnovi imaju *čuh* upućuje na važnost referenta (Karta 3).

2. IMENA DUGOG OTOKA U PROŠLOSTI

Današnji Dugi otok više je puta u prošlosti mijenjao ime ili se istodobno zvao različitim imenima. Sudbina njegova imena ponajprije

graphy influenced such a condition and each case should be analysed separately. Abandonment of the old island name, coexistence of more names for a single island, and spontaneous or imposed changes of island names are frequent occurrences in the Adriatic.¹ When it comes to the Dugi otok Island most linguists and historians agree that it is to be identified with the island called *Pizych* by Constantine Porphyrogenitus.² There are at least two strong arguments in favour of such a stance: on the one hand, the very nature of Porphyrogenitus's text could not have avoided mentioning an island of such a strategic importance because the Emperor mentioned much smaller and less important islands – Silba, Škarda, Olib, Škrda, Premuda, Molat, Sestrunj and Iž (*Estiounez*, the compound word coined by the Emperor would denote both Sestrunj and Iž, according to some scholars);³ on the other hand, onomastic traces in forms *Čuh*, *Čušćica*, *Čuh Polje* and *Čuška Duboka*⁴ at south-eastern part of the Dugi otok Island near strategically important straits Vela Proversa and Mala Proversa that separate Dugi otok from islands Katina and Kornat undoubtedly point to the existence of a settlement named *Pizych* (known in later sources as *Pčuh* and lastly as *Čuh*). Remains of a small church in *Čuh Polje* at the site *Crkvine* and of dry-wall dwellings at the site *Podpolje*⁵ make this conclusion even more plausible. In addition, frequency of toponyms with the *čuh* stem (presently there are at least three such names in the region) points out to the importance of this referent (Map 3).

¹ Ova je pojava u jadranskoj nesonomiji vrlo česta i vrlo razgranata. U svim slučajevima riječ je o tome da ime dolazi od dvaju različitih poticaja od kojih je prvi stariji i redovito spontan (naslijeđen), a drugi mlađi i često oktroiran (najčešće pod utjecajem kartografije), ponekad i politike. Kada je riječ o naseljenim otocima takvi bi primjeri mogli biti: *Srimač* : *Murter*, *Boa* : *Čiovo*, *Premuda* : *Dlačnik*, *Kisa (Cissa)* : *Pag*, *Hvar* : *Lesina*, *Kalamota* : *Koločep*, *Sansig* : *Susak* ..., a kada je riječ o nenaselejenima, primjeri se ne mogu ni nabrojiti. Samo u jednom, doduše vrlo specifičnom arhipelagu (Kornati) pobrojano ih je preko četrdeset (SKRAČIĆ 2009: 141–163).

² Vidjeti: A. M. STRGAČIĆ 1949: 87–102; I. PETRICIOLI 1954: 61; M. SUIĆ 1955: 135–140; B. FINKA 1968: 165–180; S. ČAČE 1992: 33–51; V. SKRAČIĆ 2002: 189–202.

³ P. SKOK 1950: 100–101 i 110; S. ČAČE 1999: 53.

⁴ P. SKOK 1950: 29; B. FINKA 1969: 57–61; V. SKRAČIĆ 1996: 150–154.

⁵ M. SUIĆ 1955: 135–140; I. PETRICIOLI, 1954: 61.

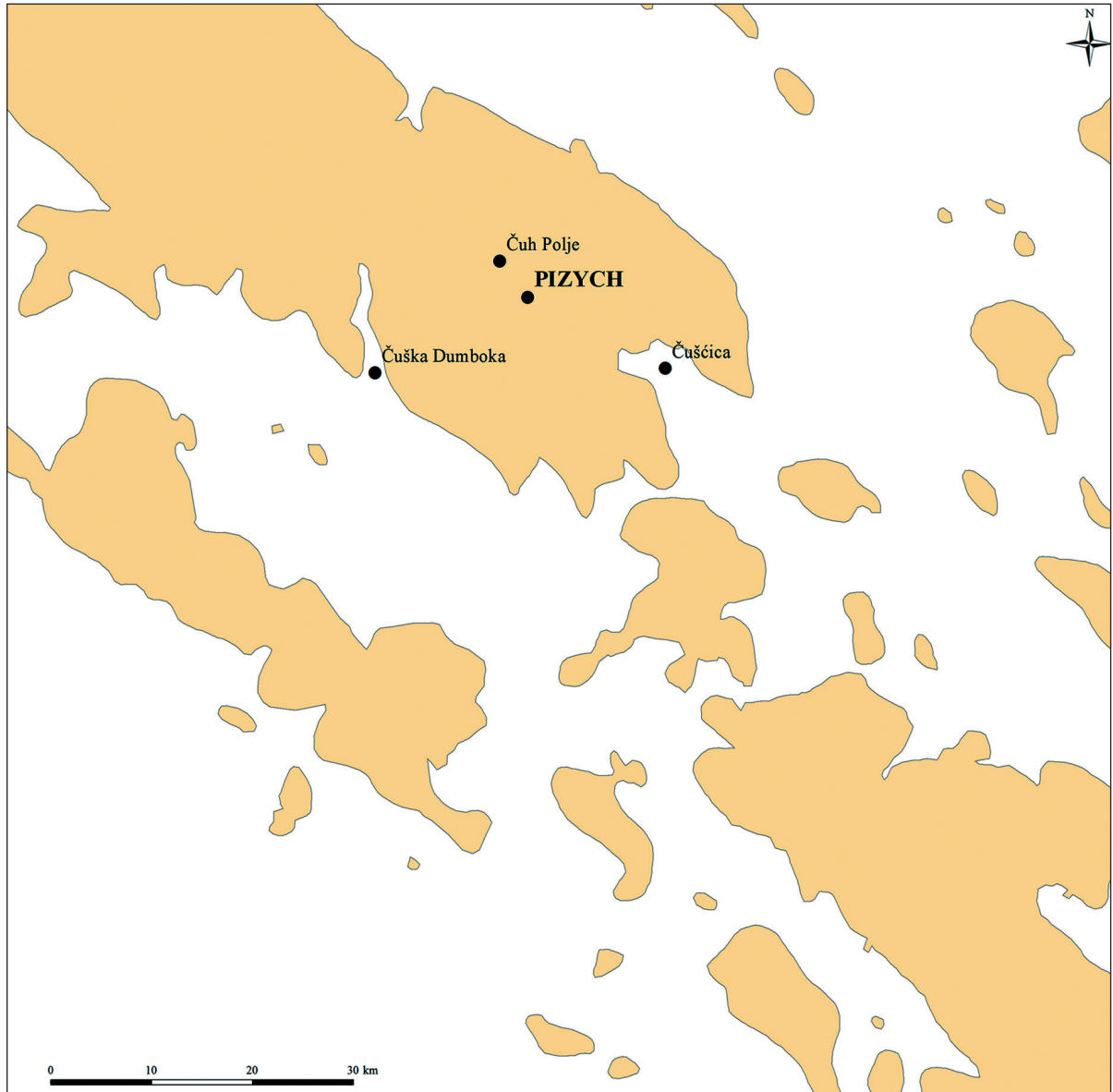
¹ This phenomenon is quite frequent and outspread in the Adriatic nesonymy. In all such instances name derives from two different incentives, one of which is older and regularly spontaneous (inherited), while the other is younger and frequently imposed (most often under the influence of cartography, but sometimes also under the influence of politics). When it comes to the inhabited islands examples of such cases could be: *Srimač* : *Murter*, *Boa* : *Čiovo*, *Premuda* : *Dlačnik*, *Kisa (Cissa)* : *Pag*, *Hvar* : *Lesina*, *Kalamota* : *Koločep*, *Sansig* : *Susak* ..., while among the uninhabited islands such examples are countless. In a single archipelago, although the very particular one (the Kornati Archipelago) there are over forty such instances (V. SKRAČIĆ 2009: 141–163).

² See A. M. STRGAČIĆ 1949: 87–102; I. PETRICIOLI 1954: 61; M. SUIĆ 1955: 135–140; B. FINKA 1968: 165–180; S. ČAČE 1992: 33–51; V. SKRAČIĆ 2002: 189–202.

³ P. SKOK 1950: 100–101 i 110; S. ČAČE 1999: 53.

⁴ P. SKOK 1950: 29; B. FINKA 1969: 57–61; V. SKRAČIĆ 1996: 150–154.

⁵ M. SUIĆ 1955: 135–140; I. PETRICIOLI, 1954: 61.

KARTA 3. Jezični prežići imena *Pizych* u dugootočnoj toponimiji
 MAP 3. Linguistic survivals of the name *Pizych* in Dugi otok toponymy

je ovisila o korisnicima i onima kojima je ime trebalo. Različito ga je bilježila zadarska kancelarija, različito kartografi, a i puk je imenovao za svoje potrebe. S obzirom na važnost referenta (najveći otok u arhipelagu) te s obzirom na njegovu ukupnu važnost u demografskom i gospodarskom smislu, to svakako začuđuje.

Ovo su toponimski likovi koji su označavali današnji referent Dugi otok:

Pizych. Najstarija potvrda ovog imena nalazi se u djelu Konstantina Porfirogeneta koje je pisano sredinom X. stoljeća.⁶ Kad car nabraja otoke pred Zadrom među njima je i *Pizych*. Ostalih

2. NAMES OF THE DUGI OTOK ISLAND THROUGH HISTORY

The Dugi otok island changed its name several times in the past or had more than one name at a given time, which depended mostly on their users and those who had a need for them. The island name was registered in one way by the Zadar public notaryship, in the other by cartographers, and the people too named it for their own purposes. This is quite surprising due to the importance of the referent (the largest island in the archipelago) and its general importance in both the demographic and economic senses.

The toponym forms designating the present referent Dugi otok are as follows:

⁶ K. PORFIROGENET 1994.

nekoliko potvrda za *Pizych* dolazi iz arhivske građe i iz kasnijih stoljeća (1317., dvaput).⁷ No, upravo činjenica da se jezični oblik nije izgubio i da je sačuvan u hrvatskoj inačici sve do naših dana govori o neupitnosti njegova lociranja na Dugi otok.⁸

Tilagus. Pola stoljeća kasnije u čuvenoj ispravi kojom zadarski plemići darivaju lovišta samostanu svetog Krševana⁹ javljaju se imena *Tilagus* i *Megarus*. Za *Megarus* se sa sigurnošću može utvrditi da se odnosi samo na jedan lokalitet u uvali Telašćici (današnja Magrovića), dok bi *Tilagus* moglo biti ime nekog naselja u današnjoj Telašćici, ali i ime za čitav otok. Naime, u ispravi doslovno stoji: *cella in honorem sancti Johannis, fundata ac posita in insula, que dicitur Tilagus*. Ovdje je potreban oprez s obzirom na to da u kasnijim srednjovjekovnim dokumentima imenica *insula* uz ime lokaliteta uvijek označava dotično naselje na otoku, a ne sam otok. Moguće je da je tako, pa *insula Tilagus* nije otok Tilagus, to jest Dugi otok, nego naselje Tilagus u uvali *maiori Sancti Uictoris*,¹⁰ to tim više što se u ispravi spominju i kuće. Ipak, ne treba potpuno isključiti mogućnost da se i čitav otok zvao *Tilagus*, kako to potvrđuju brojni kasniji primjeri na drugim otocima, gdje se otok sa svim naseljima zove po samo jednom od njih.

Insula Magna. Ako i *Pizych* i *Tilagus* ostavljaju prostora za dvojbu odnose li se na otok ili na samo jedan od lokaliteta na njemu, oblik *Insula Magna* međutim ne ostavlja nikakve nedoumice oko sadržaja koji identificira. Samo u objavljenim potvdama između 1354. i 1494. javlja se 57 puta,¹¹ s tim da se ni jedan drugi oblik, ako se izuzme hrvatski Veli otok iz 1460., ne javlja za identifikaciju referenta Dugi otok u tom razdoblju. Znamo iz *Spisa zadarskih bilježnika*

Pizych. The earliest testimony of that name comes from the Constantine Porphyrogenitus's text written in the 10th century.⁶ While naming the islands off Zadar, the Emperor mentioned among them one named *Pizych*. Several other uses of *Pizych* come from the archival documents and later period (two times in 1317).⁷ The linguistic form was not lost but has been preserved in the Croatian variant till the present times, which testifies for its unmistakable location on the Dugi otok island.⁸

Tilagus. Half a century later, in a famous document with which Zadar nobility bestowed the St Chrysogonus's Monastery with hunting grounds names *Tilagus* and *Megarus* appeared.⁹ There is no doubt that the name *Megarus* refers to a single site in the Telašćica Bay (present-day Magrovića). *Tilagus*, on the other hand, may be either a name of a settlement in the modern Telašćica or of the entire island. That is, the text in the document literally states: *cella in honorem sancti Johannis, fundata ac posita in insula, que dicitur Tilagus*. However, this requires caution because in later medieval documents the noun *insula* accompanying a place name usually referred to the insular settlement of that name, not the island itself. Thus, it is possible that *insula Tilagus* was not the Tilagus island, i.e. the Dugi otok island, but the settlement Tilagus in the *maiori Sancti Uictoris* bay,¹⁰ all the more so because the document also mentioned the houses. However, the hypothesis that *Tilagus* was the name for the entire island should not be completely discarded, as many examples from later periods show that an island with all of its settlements would have been named after only one of them.

Insula Magna. Although both *Pizych* and *Tilagus* could refer to either the entire island or solely one locality on it, the form *Insula Magna* leaves no doubts with respect to what it stood for. It appeared 57 times

⁷ SZB/II: 126, 137.

⁸ No, čini se da ovaj oblik nije usamljen na otocima; B. FINKA (1969: 57–61) donosi potvrde sa Žirja, Čipolje i Čipolji, za koje on smatra da čuvaju oblik Čub, a P. SKOK (1950: 29) s Krka potvrdu Čufza koju on drži da je od Čub, kao i na Velom Otoku, kako kaže.

⁹ F. RAČKI 1877: 25–26, br. 20.

¹⁰ *In Tilago in ualle maiori Sancti Uictoris ex parte altana, que continet a loco ubi Megarus dicitur, usque ad casas.* (F. RAČKI 1877: 25–26, br. 20)

¹¹ E. HILJE 1994.

⁶ K. PORFIROGENET 1994.

⁷ SZB/II: 126, 137.

⁸ Although, it seems that the form can be found on other islands as well; B. FINKA (1969: 57–61) thinks that toponyms from Žirje, Čipolje and Čipolji, kept the form Čub, while P. SKOK (1950: 29) brings the example Čuff from the island of Krk that he believes to be a derivation of Čub, which would be, as he said, the same as on the Veli otok.

⁹ F. RAČKI 1877: 25–26, no. 20.

¹⁰ *In Tilago in ualle maiori Sancti Uictoris ex parte altana, que continet a loco ubi Megarus dicitur, usque ad casas.* (F. RAČKI 1877: 25–26, no. 20)

da je ovaj oblik potvrđen još ranije, najkasnije do 1293. tri puta¹² te još 11 puta između 1300. i 1350.¹³ Ovaj oblik je, između svih imena za Dugi otok, najčešći, najbolje potvrđen i najdugovječniji. Koristi se od konca XIII. stoljeća pa sve do XIX. stoljeća, u arhivskoj građi i duže.

Insula Maiori. Ovaj se lik javlja samo jednom u dokumentu iz 1289. Zanimljivo je u tom kontekstu napomenuti da se dokument odnosi upravo na lokalitet Čuh ... *omnes terras meas positas in Insula Maiori in confinio Cuc et Sali*.¹⁴

Veli Otok. *Veli otok* je isto što i *Insula Magna*. Jedina dostupna potvrda ovog oblika nalazi se u glagoljaškoj oporuci iz 1460. pisanoj *v Sustipanjji Luci (va) Velom Otoci*.¹⁵ Skok k tomu u svojoj toponomastičkoj monografiji o jadranskim otocima poglavlje posvećeno Dugom otoku naziva Veli otok, a ne Dugi otok, a isto tako i na svakom mjestu u knjizi koje se na njega referira.

Tenpli/Templi, Punta Allega / Punta de Lega i Sanstefano. Na geografskim kartama od početka četrnaestog stoljeća pa dalje (do konca XVII. st.) javljaju se ovi oblici često i kao jedini na karti pa se ne zna odnose li se na čitav otok ili samo na neki lokalitet na njemu. S obzirom na determinante *porto* ili *pun(c)ta* ispred imena *Allega, de Lega* i varijante, smatramo da se to ime odnosi upravo na ono što je determinanta iskazano, to jest na rt ili uvalu. U jednom prethodnom radu iznesen je zaključak da je riječ o sjeverozapadnom rtu Dugog otoka, odnosno o uvali koju zatvara taj rt,¹⁶ danas *Veli Rat* i *Velarska Vala*, a ne o Božavi kako misli Muljačić.¹⁷ Isto je i s oblikom *Sanstefano* (i var.), s tim da danas nema ni najmanje sumnje da je u ovom slučaju riječ o Luci (naselje i uvala) na Dugom otoku. Što se tiče toponimskog lika *Tenpli/Templi*, zaista je teško reći odnosili se na čitav otok ili na neki lokalitet na njemu. Na starim kartama to ime stoji kao jedino i ne nužno (kako je to obično bilo u ono doba) na mjestu koje je naj-

in documents published between 1354 and 1494,¹¹ and no other forms - except for the Croatian form *Veli otok* in 1460 - were used as identifiers for Dugi otok in that period. According to the *Documents of Zadar public notaries* (SZN) we know that the form was in use even earlier: three times in the period up to 1293,¹² and eleven more times between 1300 and 1350.¹³ This is the most frequent of all the names for the Dugi otok island, best confirmed and the most long-lived. It was used since the end of the 13th century to the 19th century, and in the archival documents even longer.

Insula Maiori. This form has been registered only once, in a 1289 document. It is interesting to point out that the document refers to Čuh ... *omnes terras meas positas in Insula Maiori in confinio Cuc et Sali*.¹⁴

Veli Otok. *Veli otok* is the same as the *Insula Magna*. The only available testimony for this form is in the Glagolitic last will and testament written in 1460 *v Sustipanjji Luci (va) Velom Otoci*.¹⁵ It should be noted that in his monograph on place names of the Adriatic islands Skok entitled the chapter dedicated to Dugi otok Veli otok, and not Dugi otok, and he used the same form throughout the book, whenever referring to it.

Tenpli/Templi, Punta Allega / Punta de Lega and Sanstefano. Quite frequently these name forms appeared on geographic maps from the beginning of the 14th century onward (till the end of the 17th century) as the only names on them so it is not possible to determine if they referred to the island itself or to some of its settlements. Taken into consideration the determinants *porto* or *pun(c)ta* in front of names *Allega, de Lega* and variants, we believe that the name referred exactly to the place described by these determinants - a cape or a bay. In one of the recent papers a conclusion had been reached that the name referred to the north-western cape of the Dugi otok island, i.e., to the cove closed by that cape,¹⁶ present-day sites of *Veli Rat* and *Velarska Vala*, and not Božava, as Muljačić argued.¹⁷ The same is true for the form *Sanstefano* (and variants), except that

¹² SZB/I 1959.

¹³ SZB/II 1969 i SZB/III 1977.

¹⁴ SZB/I : 220.

¹⁵ Citirano prema Skoku (P. SKOK 1950: 114).

¹⁶ V. SKRAČIĆ 2013: 721–734.

¹⁷ Ž. MULJAČIĆ 1971: 19–28.

¹¹ E. HILJE 1994.

¹² SZB/I 1959.

¹³ SZB/II 1969 and SZB/III 1977.

¹⁴ SZB/I : 220.

¹⁵ Cited after Skok (P. SKOK 1950: 114).

¹⁶ V. SKRAČIĆ 2013: 721–734.

¹⁷ Ž. MULJAČIĆ 1971: 19–28.

bliže referentu. *Ultri* je potvrđeno samo jednom i očuvano je do danas u toponimskom liku Utra za otočić kod Brbinja.¹⁸

Isola Grossa, Isola Longa i Isola Grande. Sve su ovo kartografski oblici. Jednako dobro su potvrđeni toponimski likovi *Isola Grande* (1546., 1580.-1582., II. pol. 16. st., poč. XVII. st., 1620. i 1663.) i *Isola Grossa* (1574., 1606., 1646, 1688. i 1688. na tri različite karte), dočim se oblik *Isola Longa* najrjeđe javlja (1620. i 1647.).¹⁹ Upada u oči da determinant *grandale* nije pobijedio ni u talijanskoj ni u hrvatskoj inačici, iako je po broju povijesnih potvrda za *magna* imao najviše izgleda. S druge strane, najslabije potvrđena *longa* dobila je prednost pred oblicima *grandale* i *grossa* i u talijanskom i u hrvatskom toponimskom liku.

Dugi otok. Prva potvrda za hrvatski oblik ime-na dolazi na topografskim, tzv. specijalnim kartama koje su nastale kao rezultat treće ili franjozefinske izmjere (1869. – 1887.). Ime glasi: *Isola Longa* i u zagradama (*Grossa, Dugi otok*). Na sljedeće dvije karte, prvoj Josipa Partaša i Franje Kružića (1862.) i drugoj Karla Herdliczka (1878.), otok je označen imenom *Luka*. Tek je početkom XX. st. na karti Rajka Čopa (godina se ne navodi, ali je karta nastala prije 1918.) stoji *O. Dugi*.²⁰ Nemamo precizne podatke, ali smatramo da se ovo ime ustalilo u službenoj upotrebi (ma što ta sintagma na ovom mjestu značila) tek nakon Drugog svjetskog rata. No ni tada u potpunosti. Riječ je o tome da je ovo ime neka vrsta neželjenog djeteta za Dugootočane. To je jedno od onih imena koje se na jedan način koristi u lokalnoj zajednici, a na drugi na razini sustava. U tom smislu, postoje najmanje dvije skupine korisnika toponima, etnika i kretika, s tim da bi se prva mogla podijeliti u dvije podskupine:

1a) svi u službenoj upotrebi (škola, administracija, promet...),

1b) svi, pa i Dugootočani, koji se na bilo koji način obraćaju onima koji nisu s Dugog otoka,

there is no doubt now that this place name refers to Luka (settlement and bay) on the Dugi otok island. When it comes to the toponymic form *Tenpli/Templi*, it is very difficult indeed to determine whether it referred to the entire island or a single locality on it. On the old maps it appeared as the unique name, and - as it often happened at that time - not necessarily in a place closest to the referent. *Ultri* was confirmed only once and is preserved up to now in the toponymic form *Utra* designating an islet off Brbinj.¹⁸

Isola Grossa, Isola Longa and Isola Grande. These are all cartographic forms. Name forms *Isola Grande* and *Isola Grossa* were equally well known (in 1546, 1580-82, second half of the 16th century, beginning of the 17th century, 1620 and 1663 the former and in 1574, 1606, 1646, and 1688 on three different maps the latter), while the form *Isola Grossa* occurred the least frequently (in 1620 and 1647).¹⁹ It is striking that the determinant *grandale* didn't win in either Italian or Croatian variant, although it had the best chances for it considering the quantity of historical testimonies of the form *magna*. On the other hand, the least frequent form *longa* got the advantage over forms *grandale* and *grossa* in both Italian and Croatian toponymic forms.

Dugi otok. The first testimony of the Croatian name form comes from topographic maps, the so-called special-purpose maps, made after the third survey, i.e. the so-called Franz-Joseph survey (1869 – 1887). The name was registered as *Isola Longa* with an addendum in parenthesis: (*Grossa, Dugi otok*). The two subsequent maps, one by Josip Partaš and Franjo Kružić (1862) and the other by Karl Herdliczk (1878), name the island *Luka*. The name *O. Dugi* appeared for the first time only at the beginning of the 20th century, on a map by Rajko Čop made some time before 1918 (the year of production is lacking on the map).²⁰ Although we are missing the specific information, we believe that this name became standard in the official use (whatever the syntagm would

¹⁸ V. SKRAČIĆ 1996: 116.

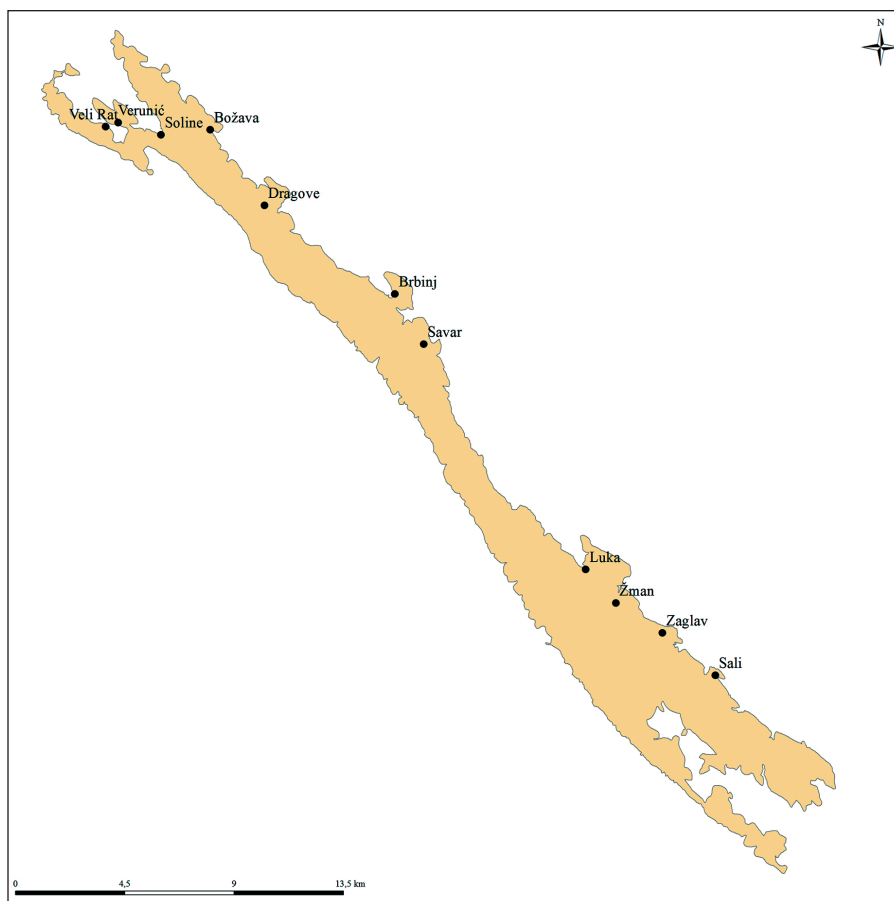
¹⁹ Ovdje nismo uzeli u obzir podatak s Coronellijeve karte na kojoj stoji: *Isola Grossa detta altrimenti Grande, Longa e Sale*.

²⁰ Zahvaljujem kolegi Josipu Faričiću što mi je ove karte ljubavno stavio na raspolaganje.

¹⁸ V. SKRAČIĆ 1996: 116.

¹⁹ The information from Coronelli's map: *Isola Grossa detta altrimenti Grande, Longa e Sale* has not been taken in consideration here.

²⁰ My thanks go to colleague Josip Faričić who kindly provided me with these maps.

KARTA 4. *Naselja na Dugom otoku*
 MAP 4. *Settlements on Dugi otok*

2) svi stanovnici Dugog otoka između sebe i unutar zajednice koja zna naselja na Dugom otoku.

3. RASPRAVA

Postavlja se logično pitanje zašto *Čuh* nije preživio u imenu otoka koji se danas zove *Dugi otok*. S obzirom na prirodu onomastičkih i osobito toponomastičkih istraživanja, odgovor se mora potražiti izvan lingvističkih datosti.²¹ U razdoblju od konca srednjeg vijeka do ranonovovjekovnih godina na Dugom otoku nastala su sva današnja naselja, no ni jedno od njih nije nastavilo živjeti na prostoru povijesnog Pizycha (Karta 4). Sali, najveće naselje na otoku, ujedno i najbliže Čuhu, razvija se neovisno od povijesnog naselja koje u trenutku prvog spomena Sali²² vjerojatno

²¹ O važnosti Pizycha u vrijeme njegova spomena v. ČAČE 1999: 45–65 i osobito 60–62.

²² 1290, SZB/I: 220.

mean in this context) only after the World War II, and even then only partially. The fact is that the inhabitants of the Dugi otok island looked upon this name as an unwanted child. It is one of those names that are used one way in the local community, and the other in the administrative level. To that effect there are two types of users of toponyms, the ethnics and the kmetics, whereby the former may be divided into two further groups:

1a) everyone involved in official contexts (school, administration, traffic ...),

1b) everyone, population of the Dugi otok island included, who addressed the people other

than the Dugi otok inhabitants,

2) all inhabitants of the Dugi otok island between themselves and in communication with groups familiar with the Dugi otok settlements.

3. DISCUSSION

The next step in this discussion is to ask the logical question of why *Čuh* haven't survived in the name of the island presently called *Dugi otok*. Considering the nature of onomastic and especially toponomastic research, the answer should be looked for outside the linguistic sphere.²¹ All the settlements on the Dugi otok island developed from the final Middle Ages to the early modern times, but none were a continuation of the historical Pizych (Map 4). Sali, the largest settlement, and at the same time the closest one to Čuh, developed independently of the historical site

²¹ For the importance of Pizych in the period when it was mentioned see S. ČAČE 1999: 45–65 and esp. 60–62.

više nije postojalo. Prije se nastanak i razvitak Sali može povezati s Telašćicom, najvažnijom ribarskom poštom u saljskom zaleđu, koja je u neku ruku i kolijevka hrvatskog ribarstva, barem kada je riječ o povijesnim potvrdama. Od ostalih toponimskih likova (a koji nisu dugootočki ojkonomi) ima još nekoliko kandidata koji su mogli postati imenom za čitav otok, ali se to nije dogodilo. Do konca XV. stoljeća spominju se još na kartama: *Tenpli* (najčešći oblik), *Punta Alega* (i varijante), *Sanstefano* (i varijante) i *Ultri*.

Evidentno je da je Pizych, zbog promijenjenih povijesnih okolnosti, izgubio svoje strateško značenje. Današnja imena uvala *Telašćica* i *Magrovica* mogu se prepoznati i u najstarijoj ispravi o hrvatskom ribarstvu s konca 10. stoljeća kao *Megarus* i *Tilagus*. Prema već spomenutoj ispravi zaključujemo da je u dnu uvale postojao i zameetak prvog naselja, koje međutim nije preživjelo na tom mjestu, već, ako je riječ o istim povijesnim stanovnicima, dva kilometra sjevernije – u Salima. Sali su kroz čitavu povijest najvažnije dugootočko naselje. Prvi put se u dokumentima spominju 1290.²³ na lokaciji današnjeg Sela, a ne Porta, što za ovaj rad nije nevažno. No to što tadanji Saljani žive daleko od mora ne znači da među njima nema pravih ribara. U tom trenutku, ali i tijekom nekoliko sljedećih stoljeća, sva naselja na zadarsko-šibenskim otocima nastaju, gdje za to postoje uvjeti, podalje od mora, redovito na točki s koje se dobro mogao nadzirati akvatorij i prijetnje koje su iz njega dolazile. Kada je riječ o urbanom liku Sali, mogao bi se s velikom preciznošću odrediti trenutak kad su Saljani iz Sela krenuli prema Portu.²⁴

Bio utjecaj nastanka Sali i drugih naselja presudan ili ne za nestanak i propadanje Čuha, jedno je sigurno: on je kao naselje koje je svojom važnošću moglo osigurati imenu da se proširi na čitav otok – jednostavno nestao. Isto tako,

which most probably did not exist when the earliest testimony of Sali appeared.²² Foundation and development of Sali should rather be connected with Telašćica, the most important fishing post in the Sali hinterland, which is in a way – at least with respect to the data provided by historical sources – the cradle of Croatian fishery. Among the other toponymic forms (but, which are not the Dugi otok oikonyms) there are a few which might have become the name of the entire island, but that never happened. Maps up to the end of the 15th century have forms: *Tenpli* (the commonest form), *Punta Alega* (and variants), *Sanstefano* (and variants) and *Ultri*.

It is evident that due to changes in historical circumstances Pizych lost its strategic importance. Current names of bays *Telašćica* and *Magrovica* are attested in the oldest document regarding the Croatian fishery from the late 10th century as *Megarus* and *Tilagus*. According to other data from that document we can conclude that a nucleus of the earliest settlement existed at the bay-head, which, however, didn't last there, but – if speaking of historically the same inhabitants – two kilometres farther to the North, in Sali. Throughout the entire history Sali was the most important settlement on Dugi otok. Its earliest mention in documents dates in 1290²³ where it was located in the position of modern Sela, and not in Porat, which is rather important for this paper. The fact that the inhabitants of Sali in that time lived far from the sea does not necessarily mean that among them there were no real fishermen. At that time, as well as in later centuries, all settlements on the islands of Zadar and Šibenik archipelagos – if the conditions permitted it – developed far from the sea, usually on a place suitable for monitoring the local sea and threats that could come from it. Speaking of the urban form of Sali, it is possible to determine with great precision the time in which the inhabitants of Sali moved from Sela to Porat.²⁴ One thing is certain, whether the development

²³ SZB/1: 220.

²⁴ To je svakako bilo nakon što se konstituirao saljski Porat, a to znači počevši od dvadesetih godina XVI. stoljeća, nakon što je započeo lov sa svjetlom male plave ribe na kornatskim poštama. Znatno povećanje ulova nakon izuma dovelo je brojne ribarske poduzetnike iz Veneta i Lombardije u saljski Porat u kojemu su podigli osnovnu infrastrukturu za svoje aktivnosti: kuće za stanovanje, skladišta za *arti* i brodsku opremu (magazine) i mule za privez brodova.

²² 1290, SZB/I: 220.

²³ SZB/1: 220.

²⁴ It definitely happened after Porat in Sali was created, i.e. since the 1520's, when fishing the small oily fish with the help of light begun in fishing posts of the Kornati archipelago. Noticeable increase in catch after that invention brought many fishing entrepreneurs from Veneto and Lombardia in Porat of Sali where they built basic infrastructure for their activities: houses, warehouses for *arti* and ship equipment, and wharfs for mooring the vessels.

novo naselje koje je vjerojatno nastajalo paralelno s propadanjem naselja Čuh nije „preuzelo“ njegovu onomastičku ulogu i odredilo ime, po istim načelima kao i na drugim točkama, čitavom otoku. Zašto se to nije dogodilo? Jesu li Sali „zakasnile“ u svom konstituiranju kao virtualni preuzimatelj imena čitavog otoka ili su se pojavili novi imenodavci u periodu onomastičkog vakuuma?²⁵

Izgleda da su procesi na neki način tekli paralelno. S jedne strane ni jedno novo naselje nije imalo takvu važnost da bi preuzelo ulogu nesonyma, a bilo je mnogo mogućih kandidata. S druge strane, geografski oblik otoka, s jakim poljoprivrednim i ribarskim zonama na jednom i drugom kraju, nije osigurao formiranje jednog moćnog naselja koje bi svojom demografskom i jezičnom snagom odredilo sudbinu nesonyma. No, najvažnije je to što se ni u antici, možda iz istih razloga, nije formiralo tako moćno naselje (gradsko središte).²⁶ Činjenica da se to dogodilo na manjim otocima od Dugoga, na Visu i na Rabu na primjer, upućuje na to da veličina otoka nije u svim situacijama odlučujući faktor za nastanak grada. Koji su se faktori u to mogli umiješati? Specifičan oblik otoka (izduženost) ili pak postojanje premoćnog gradskog središta na obali?

Iz ovakva razmatranja mogla bi se s mnogo opreza ponuditi teza o razlozima koji nisu bili poticajni za nastanak i razvitak moćnog naselja na Dugom otoku. U trenutku dok je kartografija bila, da tako kažemo, sumarna, neophodno je bilo radi pomorske komunikacije i prenošenja podataka o referentima važnim za navigaciju da oni imaju ime. Jezična priroda tog imena u onomastičkom smislu nije bila ni od kakve važnosti za korisnike. U okolnostima u kojima su nastajale karte od 14. do 19. stoljeća kartografima je bilo dovoljno da nekim imenom mogu označiti neki otok ili lokalitet na njemu. Kako su

of Sali and other settlements was critical for disappearance and decline of Čuh or not – the settlement of Čuh simply disappeared despite of its importance due to which it might have spread its name over the entire island. In addition, new settlement that probably developed along with the decline of the settlement of Čuh did not “take over” its onomastic role and give the name to the entire island, according to same principles as in other spots. Why did it not happen? Was Sali “late” in its constitution as a virtual consignee of the island’s name or some new name givers appeared in the period of the onomastic vacuum?²⁵

It seems that somehow the processes occurred parallelly. On the one hand, no new settlements were so important as to become the nesonym, although there were a number of potential candidates to it. On the other hand, geographic features of the island, with major agricultural and fishing zones at its both ends, haven’t enabled creation of a single dominant settlement that would determine the nesonym’s destiny by its demographic and linguistic strengths. Most important is, however, that perhaps for the same reasons no powerful settlements (urban centres) were created in the Antiquity, as well.²⁶ The fact that it did occur on islands smaller than Dugi otok, such as Vis and Rab, points out that size of the island was not a decisive factor for development of cities. Which factors could have interfered with it? A specific feature of the island (long shape) or the existence of dominant urban centre on the coast?

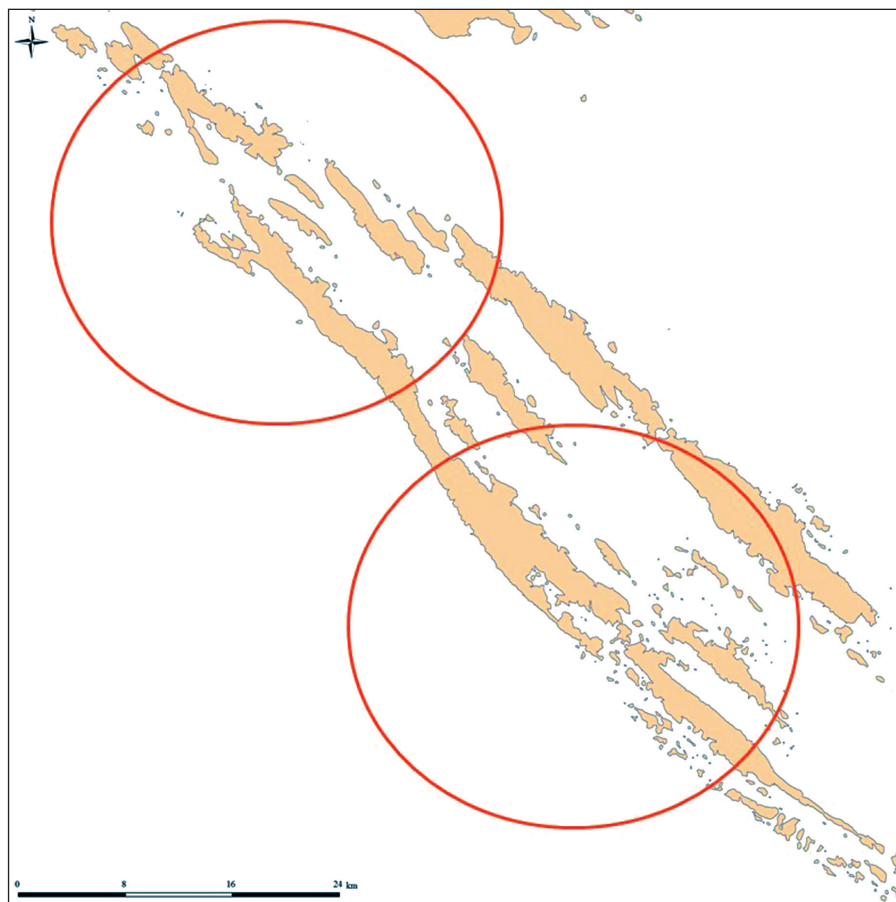
After such a consideration a hypothesis may be offered with a due caution on reasons that were not favourable for creation and development of a dominant settlement on Dugi otok. While cartography was, so to speak, summary, it was necessary for referents important for navigation to have names because of maritime communication and transmission of data regarding these referents. For users the linguistic value of the name in the onomastic sense was of no impor-

²⁵ Istina je da se otok nekoliko puta naziva *Sale*. Čak i mnogo kasnije, na jednoj Coronellijevoj karti iz 1688. stoji preko čitavog Dugog otoka većim slovima: *Isola Grossa*, i manjim, *detta altrimenti Grande, Longa e Sale!*

²⁶ Svi otoci koji su u antici imali gradsko središte sačuvali su ime otoku do danas. Na neki način je iznimka *Colentum* na Murteru, kojemu nema traga u današnjoj otočnoj toponimiji. No stručnjaci se slažu oko toga da *Colentum* nikada nije bio gradsko središte u antičkom smislu riječi. V. A. KURILIĆ 2010: 33–54 i radove koji su tamo navedeni.

²⁵ The island was, indeed, several times named *Sale*. Even much later, on one Coronelli’s map from 1688 it was written across the entire Dugi otok *Isola Grossa* (in larger letters) *detta altrimenti Grande, Longa e Sale* (in smaller letters)!

²⁶ All of the islands which had an urban centre in the Antiquity preserved their name up to now. *Colentum* on the island of Murter is in a way an exception, for it left no trace in modern toponymy of the island. The experts agree, however, that ancient *Colentum* never enjoyed a municipal status. See A. KURILIĆ 2010: 33–54 and works quoted therein.

KARTA 5. *Dugi otok: funkcionalno dva „otoka“ na istom otoku*
 MAP 5. *Dugi otok: functionally two “islands” on the same island*

dolazili do imena sasvim je druga priča. Doslovno su sve mogućnosti stajale na raspolaganju: od prepisivanja i usmene predaje do stvarnog promatranja objekta, ispitivanja lokalnog stanovništva ili jednostavno – fantazije... Stoga nije slučajno da je izduženost otoka kao poticaj za nastanak današnjeg imena percipirana tek u zadnjem imenu (talijanskom i hrvatskom). U tom su trenutku karte već bile pouzdane i jasno je upadalo u oči da je izduženost njegova najveća specifičnost, osobito kada ga se uspoređi sa svim susjednim otocima.

Danas, kada postoje vrlo precizne geografske karte i jednostavna dostupnost svih vrsta podataka o Dugom otoku, stvari se čine potpuno očitim. Sama činjenica da se u svojoj povijesti najmanje zvao *dugi* na neki način na to upućuje. Naime, ako je njegova izduženost njegovo prepoznatljivo obilježje, zašto je tako važna geografska komponenta percipirana tako kasno, pa je odrednica *dugi* u povijesti imena najkraće u upotrebi.²⁷ Mi mislimo da

²⁷ P. SKOK (1950: 114–115) kaže: „Nikada se talijanski ovaj

tance. In circumstances in which maps were created from the 14th to the 19th century it was sufficient for cartographers to use a name to mark an island or a place on it. A way in which they learned these names is something completely different. Literally every option was at their disposal: from transcribing and oral tradition to actual observation of objects, interviewing local population or simply – a fantasy ... Therefore it is no coincidence that the long shape of the island was perceived as an incentive for the creation of current name only in its most recent name (both Italian and Croatian). At that moment maps were already reliable so it

was very clear that its greatest specificity was its long shape, especially when compared to all of the neighbouring islands.

Nowadays, with very precise geographic maps and easy access to all sorts of information on Dugi otok, things seem so obvious. The very fact that in its history the island was called *dugi* (Eng. *long*) for the shortest period of time in a way points out to that. In other words, if its elongated shape is its most distinguishing feature, why was such an important geographic element perceived so late in time and the determinant *dugi* was used for the shortest time in the history of the island names.²⁷ We believe that the reason for it lies in that the Dugi otok island hasn't functioned in its past – and also in modern times (until road was constructed across the island) –

²⁷ P. SKOK (1950: 114–115) said: „Nikada se talijanski ovaj otok ne zove Isola grande, već ili Isola lunga ili Isola grossa. Talijanske pridjeve lungo i grosso prevodili su i naši ljudi, pa se zove hrvatski i Dugi i Debeli otok“. That is correct, but here it is about demonstrating a distribution in time of each adjective used with the noun *otok* (Engl. *island*).

je razlog u tome što Dugi otok u prošlosti, a velikim dijelom i u sadašnjosti (sve do izgradnje otočne ceste), nije funkcionirao kao jedna, nego kao dvije odvojene cjeline, dva otoka u neku ruku, slabo povezana među sobom i okrenuta svaki prema svom životnom i gospodarskom prostoru, prvenstveno ribarskom. Jugoistočni sa Salima, najplodnijim poljima i Telašćicom prema kornatskom akvatoriju, a sjeverozapadni s naseljima u Velarskoj Vali prema Sakarunu (Karta 5). Dugi brdoviti predio između Savra i Luke pouzdanije razdvaja dva imaginarna otoka nego Proversa i Žaplo koji dijele Dugi otok od Kornata i Molata. Taj je prostor objektivna fizička granica između ovih dviju cjelina, a najbolji dokaz da su se one razvijale odvojeno jedna od druge jest jezik. Na toj točki je i svojevrsna dijalektalna granica između dugootočkih govora.²⁸

Gotovo je sigurno da je i u antici bilo tako. Uz neznatne promjene zbog podizanja morske razine, sve je ostalo isto. Ako se sada vratimo na pitanje zašto se u to doba nije formirao grad na tako velikom otoku, odgovor bi mogao biti, u duhu ove rasprave: pa on i nije bio tako velik kad se svaka cjelina promatra posebno. Ni jedna nije bila dovoljno velika i dovoljno moćna za konstituiranje grada. A ako nema grada, nema ni kontinuiteta, nema ni imena. Ipak, ovo razmatranje ne treba uzeti previše ozbiljno. Više kao neku vrstu vježbe iz onomastike. Naime, grad se nije razvio ni na Pašmanu-Ugljanu (tada su bili spojeni) koji su zajedno bili veći i od Dugog otoka, a razvio se, iako mali, na malom Murteru. Jedna skupina uvjeta neprijeporno je postojala i u jednom i u drugom slučaju, ali to očito nije bila ona koja je odlučivala o sudbini nastanka gradova u antici. Čini se ipak, kada je riječ o zadarskom akvatoriju, da je na procese formiranja gradova prije svega utjecao moćan grad na obali, tj. Zadar. Takvog susjeda u svom neposrednom okruženju nisu imali ni Hvar ni Vis, ni Rab, ni Krk, ni Osor.

otok ne zove Isola grande, već ili Isola lunga ili Isola grossa. Talijanske pridjeve *lungo* i *grosso* prevodili su i naši ljudi, pa se zove hrvatski i Dugi i Debeli otok". To je točno, no ovdje je riječ o tome da se pokaže vremenska zastupljenost pojedinog pridjeva u upotrebi uz imenicu *otok*.

²⁸ V. B. FINKA 1972: 261–268.

as a single unit but two separate ones, in a way as two islands, with poor mutual connections and each focusing towards their own living and economic spheres, mostly regarding the fishing: the south-eastern one, with Sali, the most fertile fields and Telašćica towards the Kornati archipelago, and the north-western with settlements in Velarska Vala towards Sakarun (Map 5). Long hilly region between Savar and Luka divides two imaginary islands more truly than Proversa and Žaplo divide Dugi otok from Kornati and Molat. That region is a real physical barrier between those two units, and the best proof of their separate development is the language; there runs a sort of a dialectal border line between the Dugi otok speeches.²⁸

It is almost certain that the same was true during the Antiquity. Everything remained the same, except for some minor changes due to the elevation of sea level. If we now go back to the issue why no cities were created in Antiquity on such a large island, the answer might be – in the spirit of this discussion – that it was not that large after all when each unit is observed separately. None of them was large enough and powerful enough to form a city. When there's no city, there's no continuity, and there's no name. This discussion, however, should not be taken too seriously – more as a sort of an exercise in onomastics. In other words, the city did not develop on Pašman-Ugljan (the two were conjoint then) as well, although taken together they were even larger than Dugi otok, but it did develop (a small one, though) on the small island of Murter. A set of prerequisites must have had existed in both cases, but it was evidently not the one that decided on the destiny of poleogenesis in the Antiquity. It seems, however, that when it comes to the Zadar waters it was the powerful city on the coast, i.e. Zadar itself, which influenced most the process of poleogeneses. Neither Hvar, Vis, Rab, Krk nor Osor had such a neighbour in their immediate surrounding.

4. NAME GIVERS

There are two main sources for toponomastic data of Dugi otok in the past. One is to be found in rich collections of Zadar State Archives, and the other on

²⁸ See B. FINKA 1972: 261–268.

4. IMENODAVCI

Dva su glavna izvora toponomastičkih podataka za Dugi otok u prošlosti. Jedni nam dolaze iz bogate građe Zadarskog državnog arhiva, a drugi s geografskih karata i portulana. I jedni i drugi su na ovaj ili onaj način proizvod neke lokalne jezične situacije u kojoj uvijek veću vjeru treba dati arhivu nego kartama, unatoč tomu što su kartografski toponimski likovi, zbog lakše dostupnosti kartografskih podataka, u velikom broju slučajeva odnijeli pobjedu nad arhivskim.²⁹ A tako je, čini se, i u ovom konkretnom slučaju.

Za razliku od mnogih zadarskih otoka, Dugi otok nije bio u komunalnom vlasništvu.³⁰ On je privatni posjed i otud bezbroj kupoprodajnih ugovora i svih vrsta dokumenata koji su iz onomastičke perspektive dokumenti najvišeg reda vrijednosti, s obzirom na to da je predmet kupnje ili prodaje neki lokalitet određenog imena. Iz razumljivih razloga zadarski se bilježnici trude da ova imena što vjernije zapišu, što im svaki put i nije bilo lako ostvariti s obzirom na velik broj palatalnih fonema za koje ne postoje odgovarajući znakovi u latinskom i u mletačkom. Osim lokaliteta ili naselja, u ugovoru se svaki put navodi i ime otoka na kojemu se lokalitet, odnosno naselje, nalazi.³¹ Jedan kolektivni imenodavac je dakle bilježnička kancelarija.

Važna je novost u pogledu imenovanja i to što od početka 14. stoljeća započinje intenzivno kartografiranje hrvatske obale i otoka, a time i utjecaj kartografije na formiranje toponimskih likova. Kartografima je bilo važno (a tako je na neki način i danas) da ono što je predstavljeno crtežom na papiru ima svoje ime. Kakva je jezična narav tog imena, je li ono jednako onome koje su zatekli, nastavlja li u nekom prilagodbenom obliku postojeće ili uvodi potpuno novo ime, za kartografe je bilo potpuno nevažno. Važno je bilo (i ostalo) da određenom jezičnom

geographic maps and portolans. Both are, in one way or the other, products of certain local situations. It is always better to rely more on data from the archival documents than on those from maps, notwithstanding the toponomastic forms on map were frequently taking victory over the archival ones because of the much easier access to the cartographical data.²⁹ It seems that this is true for this particular case.

Unlike many other islands of the Zadar archipelago, Dugi otok had never been a property of a commune.³⁰ It was in private property and hence a multitude of purchase contracts and all sorts of documents which are of the greatest importance from the onomastic point of view since an item purchased or sold was a locality of a certain name. Public notaries in Zadar, for obvious reasons, did their best to record these names as accurately as possible, which was not always an easy task to perform due to a great number of palatal phonemes with no corresponding signs in either Latin or Venetian. In addition to localities or settlements, the contracts also always contained name of the island on which the locality or the settlement was situated.³¹ Thus, one of the collective name givers was the public notary office.

An important novelty relevant for the name-giving was intense mapping of the Croatian coast and islands that started from the beginning of the 14th century, and along with it the influence of cartography on creation of toponymic forms. It was important for cartographers (and in a way it's the same nowadays) to have a name for what was depicted on the paper. For them the linguistic nature of the name was completely irrelevant, as well as whether the name was identical to the one they met or not, or did it represent an adapted continuation of an existing form or it was an entirely new name. What was important (and still is) is that a particular linguistic form corresponded to particular cartographic reality. Every single possibility has countless examples on the Adriatic coast and islands. Although this is not the topic of this paper, it should be emphasised that we still lack a good systematisation of relations between cartographic and all

²⁹ Murter : *Srimač*, Drvenik Mali : *Ploča*, Kornat : *Stomorin*, Pag : *Kisa*, Čiovo : *Boa*, Koločep : *Kalamota*...

³⁰ Još su u privatnom vlasništvu bili Pašman, Ugljan, Rava i Iž (K. JURAN 2010: 222–223).

³¹ Ime naselja na otoku, i ne samo na ovome, uvijek se uvodi općom imenicom *insula*.

²⁹ Murter : *Srimač*, Drvenik Mali : *Ploča*, Kornat : *Stomorin*, Pag : *Kisa*, Čiovo : *Boa*, Koločep : *Kalamota*...

³⁰ Other islands that were in private property were Pašman, Ugljan, Rava and Iž (K. JURAN 2010: 222–223).

³¹ Name of the insular settlement – not solely on this island – had always been introduced by the noun *insula*.

obliku odgovara određena kartografski prikazana stvarnost. Bezbroj je primjera na jadranskoj obali i otocima za svaku pojedinu mogućnost. Nije tema ovog priloga, ali svakako valja naglasiti da još uvijek nedostaje kvalitetna sistematizacija odnosa između kartografskih i svih drugih toponimskih likova za iste referente.

Treći izvor podataka bili su lokalni govornici tog vremena. Njihov je utjecaj u društvu i institucijama bio beznačajan, ali je njihov utjecaj na imenovanje bio golem. Danas je njega jednostavno prepoznati u distribuciji toponomastičkoga leksika na otoku, a najjasnije se očituje u odnosu 'otočna obala' : 'otočno kopno', u odnosu 'veliko i važno' naspram 'malom i nevažnom', u odnosu 'romansko' : 'slavensko', 'mletačko' : 'hrvatsko'.³² Vrijednost i količina podataka koji su se našli u arhivskoj građi iz usta tadanjih govornika od najveće je moguće važnosti za razumijevanje jezičnih odnosa na otoku, a preko njih i za razumijevanje svih drugih odnosa koji su u to vrijeme vladali. No, bojimo se da njihov utjecaj na imenovanje nije bio velik kada je riječ o velikim referentima, a jedan takav je upravo bio sam Dugi otok.

Zaključno, kada je riječ o imenu Dugog otoka, čini se da su ulogu imenodavaca preuzele institucije onog doba. Kako su one postupale i koji je rezultat takvog postupanja uglavnom je poznato.³³ Ako jezična oznaka (ovdje toponimski lik) za prirodnu konfiguraciju (ovdje otok) koja je bila predmetom imenovanja nije postojala ili se nije znala, valjalo ju je izabrati iz paradigme imena koja su bila na dispoziciji ili je izmisliti. Da je tomu tako vidi se iz popisa toponimskih likova kojima je današnji Dugi otok bio označen. Osim *dugoga* tu su još determinanti *magna*, *maiori*, *grossa*, *grande*, *longa*, (uz imenicu *insula / isola*) i jednom *veli* (uz imenicu *otok*). Moglo bi se sa sigurnošću reći da je formalno-jezični interes ovih institucija za toponimske likove bio ravan nuli. No, s druge strane, brižno se pazilo da

other toponymic forms of same referents.

The third source of the data were local informants of the time. Their influence in both society and institutions was insignificant, but their influence on name-giving was enormous. Now it can be easily recognised in distribution of the toponomastic lexis on the island, and it is most evident in relations 'insular coast' : 'insular land', 'big and important' compared to 'small and insignificant', 'Romance' : 'Slavic', 'Venetian' : 'Croatian'.³² Value and quantity of data in the archival documents coming from informants of the time is of the utmost importance for understanding linguistic relations on the islands, and thereby for understanding all other relations present at the time. We fear, however, that their influence on the name-giving wasn't that big when it came to big referents, one of which was Dugi otok itself.

In conclusion, when it comes to the name of the Dugi otok island, it seems that institutions of the era took over the role of name givers. Their actions and results of thereof are mostly known.³³ If a linguistic marker (here a toponomastic form) for a natural configuration (here an island) that was an object of name-giving never existed or remained unknown, than it was necessary to choose one from paradigm of names that were at disposal or to invent one. List of toponomastic forms used to designate Dugi otok is a proof of that. In addition to *dugi*, there were the following determinants: *magna*, *maiori*, *grossa*, *grande*, *longa*, (with the noun *insula / isola*) and once *veli* (with the noun *otok*). It could be held with certainty that a both formal and linguistic interest of these institutions for toponymic forms was equal to none. On the other hand, however, great care was taken not to have any doubts as to the referent's identity. Since the Dugi otok island is the largest and longest in the archipelago, adding a determinant meaning 'big', 'long' to the noun island (*insula / isola*) could not in any way be a mistake, especially because no other large inhabited Adriatic island had that name.³⁴

³² O ovim odnosima vidjeti: P. SKOK 1950; V. SKRAČIĆ 1996, 1999, 2013.

³³ Ovdje instituciju treba shvatiti kao ovlašteno tijelo ili organizaciju (najčešće bilježničku kancelariju ili kartografski ured), koja funkcionira kao javna služba na usluzi građanima, ma što to značilo u ono doba.

³² On these relations see: P. SKOK 1950; V. SKRAČIĆ 1996, 1999, 2013.

³³ An institution here should be understood as a certified body or organisation (most frequently a public notary office or cartographic office) functioning as a public service for citizens, whatever that might have meant in that time.

³⁴ On the other hand, when it comes to micro-referents which were objects of some legal activity, public notaries tried very hard to reproduce toponymic forms (in a speech) exactly as they heard

ne bude nikakve dvojbe oko identiteta referenta. Kako je Dugi otok bio najveći i najduži u arhipelagu, dodavanjem determinanta sa sadržajem ‘velik’, ‘dugi’ imenici otok (insula / isola) nije se nikako moglo pogriješiti, tim više što se ni jedan veliki naseljeni otok na Jadranu nije tako zvao.³⁴

5. ONOMASTIČKE POSEBITOSTI NESONIMA DUGI OTOK

5.1. Dvorječno ime

Dugi otok jedini je veliki naseljeni otok na Jadranu koji ima dvorječno ime, koji nema prethravsko ime i koji ima opću imenicu *otok* u svom imenu. Sama dvorječnost imena budi sumnju da *otok* nije imenovan spontano, točnije da ovo ime nije preuzeto ili preoblikovano od nekoga već postojećega. Moglo bi se pomisliti da se u tu onomastičku kategoriju nesonima mogu svrstati još dva jadranska para naseljenih otoka. Jedan bi bio *Veli* i *Mali Drvenik*, a drugi *Vele* i *Male Srakane*. Međutim, takvo je mišljenje samo djelomično točno, a može se, gledano iz jedne druge perspektive, potpuno odbaciti. Kada je riječ o dvama *Drvenicima*,³⁵ treba naglasiti da se oni tako zovu samo na geografskim kartama i u različitim dokumentima administrativne naravi. Navedeni oblici, i svakog otoka pojedinačno i skupine, kartografske su kreacije kakvih – kako je već kazano – na Jadranu nije malo. Lokalno stanovništvo svoje otoke zove *Drvenik* (kartografski *Veli Drvenik*) i *Ploča* (kartografski *Mali Drvenik*). Kada je riječ o *Srakanama*, treba svratiti pozornost na demografsku beznačajnost Velikih i Malih Srakana (2 odnosno 1 stanovnik po popisu iz 2011.), pa se u onomastičkom smislu par ne ponaša kao naseljen (svaki nosi svoje ime), već kao nenaseljen (imena stoje u opoziciji

³⁴ S druge strane, kada je riječ o mikrorferentima koji su bili predmetom neke pravne aktivnosti, bilježnici su se jako trudili da toponimski likovi (u izgovoru) budu točno onakvi kako su ih čuli od zainteresiranih stranaka. Hidronim *Miljača* je u arhivskim dokumentima XIV. stoljeća zabilježen u 16 različitih grafija, ali se sve bez poteškoća mogu pročitati kao Miljača.

³⁵ Jezični oblik, toponimski lik **Drvenici* ne koristi se u govoru, kao što se npr. koristi *Sestrice* za Veli i Malu Sesticu, *Rašipi* za Veliki i Mali Rašip ili *Tetevišnjaci* za Veliki i Mali Tetevišnjak.

5. ONOMASTIC PECULIARITIES OF THE NESONYM DUGI OTOK

5.1. Name composed of two words

Dugi otok is the only large inhabited island on the Adriatic Sea that has a name composed of two words, does not have a pre-Croatian name, and has the appellative noun *otok* in its name. The two-word structure of the name is arousing suspicion that the name didn't evolve spontaneously, i.e. that the name wasn't inherited or adapted from an already existing name. It may seem that two pairs of the inhabited Adriatic islands would also belong to this onomastic category – *Veli* and *Mali Drvenik*, and *Vele* and *Male Srakane*. Such an opinion is, however, only partially correct, but, when observed from another standpoint, it can be completely discarded. When it comes to the two *Drvenici* islands,³⁵ it should be stressed out that this name form can be found solely on geographic maps and various administrative documents. The said forms, both belonging to the each island and to the group, are cartographic creations which are not rare on the Adriatic, as has been previously shown. Local population calls their islands *Drvenik* (cartography: *Veli Drvenik*) and *Ploča* (cartography: *Mali Drvenik*). When it comes to *Srakanama*, attention should be paid to demographic insignificance of both *Vele* and *Male Srakane* (i.e., there were 2 and 1 inhabitants respectively in the 2011 census), hence the pair does not comport in the onomastic sense as inhabited (each has its own name) but as not inhabited (names stand in opposition ‘veliki’ [Eng. big] : ‘mali’ [Eng. small]).³⁶ It is our opinion that they would therefore rather belong to a group that we call paired islands³⁷ where two neighbours frequently have same name but with different determinants that put them in opposition, the most frequent of which is

them from interested parties. Hydronym *Miljača* was recorded in the archival documents of the 14th century in 16 different orthographic forms all of which, however, can be clearly read as Miljača.

³⁵ Linguistic form, i.e. toponymic form **Drvenici* is not in use in speech, unlike i.e. *Sestrice* for Vela and Mala Sestrica, *Rašipi* for Veliki and Mali Rašip or *Tetevišnjaci* for Veliki and Mali Tetevišnjak

³⁶ In addition, some other facts – the ones that are constitutional elements of traditional settling: lacking a church, graveyard school ... – also speak in favour of it being an atypical and incomplete settlement.

³⁷ V. SKRACIĆ 2013: 519–520.

‘veliki’ : ‘mali’).³⁶ Oni bi stoga po našem mišljenju prije pripadali onome što nazivamo *otoci u paru*,³⁷ gdje dva susjeda često nose isto ime s različitim determinantima koji ih stavljaju u opoziciju, a najčešća od njih je opozicija *veli/veliki – mali*.

Očito je da su na Dugom otoku od samog početka stvari krenule drugim i za jadranske prilike jedinstvenim smjerom. Otok je dobio dvorječno ime, iako za to nisu postojali očekivani onomastički uvjeti. Najvažniji među njima je svakako onaj koji nam kaže da je riječ o velikom jadranskom otoku, najvećem u razdobljenom zadarsko-šibenskom arhipelagu s više od dvadeset naseljenih otoka, a takvi nikada ne nose dvorječna imena. Ništa dakle nije nalagalo da se on u postupku imenovanja „stavi u opoziciju“ s nekim susjednim kojemu bi sadržaj determinanta bio ‘mali’, ‘kratki’. Svi susjedni otoci, kandidati za odrednicu **parvus*, **piccolo*, **mali*, **kratki*, imali su od ranije svoja imena, često vrlo stara, aloglotska i jednorječna. U obzir su prema prostornom rasporedu kao „mali“, mogli doći ovi: *Katina*, *Kornat*, *Lavdara*, *Rava*, *Zverinac* i *Molat*. No ni jedan od njih nikada nije imao nikakva determinanta koji bi ga „stavljao u opoziciju“ s velikim susjedom.

Ni jedan od jednorječnih povijesnih kandidata (*Pizych*, *Tilagus*, *Templi*, *Ultra*, *Sale*) nije se nametnuo kao ime za ovaj otok. Prvi imenovatelji kojima je bilo stalo da ime postoji i da se održi, ma tko da su bili, i svi koji su došli poslije njih, imenovali su strukturno na isti način. Istina je da svi „nisu vidjeli isto“, ali su „to što su vidjeli“ tvorbeno svi jednako artikulirali. Sva su imena sastavljena prema obrascu: sadržaj ‘otok’ u relevantnom jeziku toga trenutka: *insula*, *isola*, *otok* + determinant za nešto što je veliko ili dugo: *magna*, *maiori*, *grossa*, *grande*, *longa*, *veliki* i *dugi*.³⁸ Ako je današnje ime neprijeporna prevedenica od *Isola Longa*, treba ipak primijetiti da sadržaj četiri preostala determinanta nije ‘dugi’,

the *veli/veliki – mali* opposition.

It is evident that since the beginning things on Dugi otok went in a different way, unique in the Adriatic environment. The island was named by a two-word name, notwithstanding the lack of expected onomastic requirements. The most important of these requirements was the one stating that it is a large Adriatic island, the largest in the Zadar & Šibenik archipelago consisting of over 20 inhabited islands, and in such circumstances islands of this type never had two-word names. Thus, during the name-giving process nothing commanded it to be “put in opposition” with some neighbouring island the determinant of which would have been ‘mali’, ‘kratki’ [Eng. short]. All of the neighbouring islands, potential candidates for determinant **parvus*, **piccolo*, **mali*, **kratki*, already had their names, often very old, deriving from the native speech of the area and composed of a single word. According to the spatial distribution, the following islands might have been candidates for having the “mali” determinant: *Katina*, *Kornat*, *Lavdara*, *Rava*, *Zverinac* and *Molat*. None of these, however, never had any such determinants that would “place them in opposition” with their larger neighbour.

None of the single-word historical candidates (*Pizych*, *Tilagus*, *Templi*, *Ultra*, *Sale*) did impose itself as a name of this island. From the structural point of view both the earliest name givers, who cared for the name to exist and survive – whoever they were – and the later ones, they all formed names in the same way. It is true that “not all saw the same”, but with respect to the formation of name, they all equally articulated “what they saw”. All of the names are formed according to the pattern: the content ‘otok’ (Eng. ‘island’) in the relevant language of the time: *insula*, *isola*, *otok* + determinant for something that is large or long: *magna*, *maiori*, *grossa*, *grande*, *longa*, *veliki* and *dugi*.³⁸ If the modern name is an undisputable calque of *Isola Longa*, it is to be noted, however, that the content of other four remaining determinants is not ‘dugi’ but ‘veliki’ (Eng. ‘large’; *magna*, *maiori*, *grossa* and *grande*). On this level of the analysis it could be questioned as to why the determinant had changed and, when it did change, why that change did not

³⁶ Osim toga, da je riječ o netipičnom i necjelovitom naselju govore i neke druge činjenice koje su konstitutivni element tradicionalne naseljenosti: nepostojanje crkve, groblja, škole...

³⁷ V. SKRAČIĆ 2013: 519–520.

³⁸ Potpuno je razumljivo i to ne treba posebno objašnjavati da u romanskim tvorbama pridjev stoji iza imenica, a u hrvatskim ispred, premda u toponimiji ima i suprotnih primjera.

³⁸ It is completely understandable and needs no further explanation that in the Romance forms adjective is placed after the noun, while in the Croatian ones in front of it, although in the toponymy there are some examples to the contrary.

nego ‘veliki’ (magna, maiori, grossa i grande). Na ovoj razini analize moglo bi se postaviti pitanje zašto je došlo do promjene determinanta, a kad je već došlo, zašto ta promjena nije dovela u pitanje identifikaciju. Na to je već djelomično odgovoreno u ovom izlaganju. A rečenom bi se moglo dodati još da nestabilnost koja se iskazuje determinantima kroz prošlost nikada ne dovodi u pitanje referent, to jest otok na koji se to ime odnosi, zvao se on Magna, Maiori, Grande, Grossa, Longa, Veli ili Dugi. On je jednostavno najvažniji u arhipelagu i može mu se zalijepiti bilo koji determinant, a da ne dođe do onomastičke konfuzije. Jedino što se nije smjelo dogoditi, pa se nije ni dogodilo, to je da se zove samo *otok / isola / insula*. No, teoretski gledano, s obzirom na činjenicu da se ni jedan otok u okruženju nije tako zvao, a ne zove se ni danas, moglo je biti i tako. Da je to točno pokazuje primjer kornatskih ribara s Murtera, koji su lovišta jastoga i raroga s jugozapadne strane Dugog otoka zvali *Ižula*, odnosno *Pod Ižulu*.

Na mnogim primjerima u ranijim radovima pokazali smo da postoji nedvojbena korelacija između važnosti referenta i duljine geografskog imena.³⁹ Može se postaviti kao pravilo da je ime to duže (dvorječno i višerječno) što je referent manji i nevažniji i obrnuto, to kraće što je referent veći i važniji. Primjeri jadranskih nesonima to nedvosmisleno potvrđuju. Pa ipak, u slučaju Dugog otoka to pravilo nije bilo na djelu. Moguće objašnjenje jest, kako je već utvrđeno, da je nestankom jedinog naselja koje je bilo u poziciji da postane i imenom cijelog otoka, otvoren put novim imenodavcima za slobodno kreiranje imena. Površina (najveća u arhipelagu) i izgled otoka (najduži u arhipelagu) bile su činjenice koje se nije moglo ne uočiti, ali ih se „nije moglo iskazati“ jednim, već korištenim imenom za otok ili naselje ako se ono znalo, odnosno novim (izmišljenim) imenom, već se pribjegli jednostavnijoj onomastičkoj formuli s imenicom i

question the identification itself. The answer to it has been already partially given in this discussion. It can be added to what was previously said that the instability expressed with the determinants in the past never questioned the referent itself, i.e. the island to which the name referred to, whether it was named *Magna, Maiori, Grande, Grossa, Longa, Veli* or *Dugi*. It was simply the most important island of the archipelago and any determinant could have been affixed to it without creating onomastic confusion. The only thing that should have never happened – and thus it never did happen – was to name it simply *otok / isola / insula*. Although, theoretically speaking, since no islands in the area were so named or are so named nowadays, this actually might have been so. An example of fishermen from Murter who called posts for catching both spiny and European lobsters at the SW side of Dugi otok *Ižula* or *Pod Ižulu* shows that this really did happen.

In the earlier works it has been shown that there is a definite correlation between the importance of the referent and the length of the geographic name.³⁹ As a rule, a name is much longer (either two-word or single-word) when the referent is smaller and less important and, vice versa, the name is much shorter when the referent is bigger and more important. Adriatic nesonyms clearly testify to that. However, the rule was not observed when it came to Dugi otok. A possible explanation – as has already been established – is that the disappearance of the only settlement which was in position to name the entire island opened a way to new name givers to freely create names. Surface area of the island (the largest in the archipelago) and its appearance (the longest in the archipelago) were facts that could not have been unobserved, and that could “not have been expressed” with a single name, already used for naming either the island or the settlement – if it was known – or with a new (invented) name, but the name givers choose simpler onomastic formula with a noun and determinant.⁴⁰ It must be noted that the pro-

³⁹ Kod antroponima takav odnos ne postoji, barem u početku. Antroponimi su oktroirana i najčešće nemotivirana imena. Ipak, česta je pojava da se i osobna imena krata, no čini se da ta kraćenja (hipokoristici) češće dolaze iz prostora koji bismo mogli podvesti pod pojam jezične ekonomije.

³⁹ Such a correlation does not exist among the anthroponyms, at least in the beginning. Anthroponyms are imposed names and mostly lack motivation. However, it was a common practice to abbreviate personal names too, but it seems that these abbreviations (hypocoristics) came more frequently from spheres that may be subsumed under the term of linguistic economy.

⁴⁰ Here it is necessary to use caution as a norm of thinking. Nu-

determinantom.⁴⁰ Svakako treba primijetiti da je proces mogao teći i u smjeru supstantivizacije, ali se ni to nije dogodilo. Na Jadranu je mnogo nesonima koji su rezultat takvog postupka, a neki su izvedeni iz samog pridjeva *dugi*, *Dužac* (3x), *Duga*, *Dugo*, *Lunga*, na primjer. U tom kontekstu zanimljiv je primjer dvaju najvećih otoka u arhipelagu Baleara, kod kojih je proces tekao upravo u tom smjeru. Riječ je o velikim i naseljenim otocima: jedan se zove *Mallorca* a drugi *Menorca*. Kod grčkih otoka ime manjeg susjednog otoka se formira s pomoću prijedloga *anti*, pa imamo: *Antikitera*, *Antipaksos*, *Antimilos*, *Antiparos* i druge.

5.2. *Apelativ otok u imenu*

Geografski sadržaj ‘otok’, potvrđen je u imenima mnogih malih i nenaseljenih otoka, i to redovito u aloglotskim oblicima: *školj* i *sika* (i njihovim izvedenicama). S obzirom na prozirnost sadržaja i posljedično niski stupanj raznolikosti te mogućnost konfuzije u identifikaciji, ovi su oblici redovito popraćeni determinativima, najčešće posvojnima pridjevima i kteticima izvedenim iz imena naselja najbližega školju ili onoga iz kojega se školj najbolje vidi (*Barguljski Školj*, *Velarski Školj*, *Božavski Školj*...).⁴¹ S druge strane, hrvatska imenica *otok*, osim u slučaju Dugog otoka, nije potvrđena na terenu.⁴² Kako

⁴⁰ Ovdje se oprez nameće kao pravilo razmišljanja. Mnogi općepoznati toponimi, domaći i svjetski, u samom početku, bili su višerječni. Osobito su takvi bili oni u tek osvojenim prostranstvima. Poznati su primjeri dugih imena Los Angelesa (*El Pueblo de la Nuestra Señora la Reina de los Angeles del Rio Porciuncula*) ili Rio de Janeiro (*São Sebastião do Rio de Janeiro*). U slučaju našega nesonima, zadarska se bilježnička kancelarija ponašala kao kolonizator u Novom svijetu, što je ona u neku ruku i bila.

⁴¹ V. A. JURIC 2010: 139–141.

⁴² Suvremena upotreba poznaje samo *Goli otok* i to se, poštujući raširenost upotrebe imena, mora uvažiti, bez obzira na razloge koji su do toga doveli. Međutim, kako su potvrdila nedavna istraživanja Centra za jadranska onomastička istraživanja (Lopar, listopad, 2014.), lokalno stanovništvo poznaje samo oblik *Golo*, bez ikakva dodatka, kao toponimski lik za otok. Treba uvažiti i činjenicu da su mnogi otoci, osobito u blizini turističkih naselja ili zbog promocije svojih proizvoda „dobili“, uz neki od atributa, i imenicu *otok*: *Zeleni otok*, *Otok Ljubavi*, *Zlatni otok*... U popisu hrvatskih malih otoka (T. DUPLANČIĆ LEDER, T. UJEVIĆ, M. ČALA et al. 2004) navode se mnogi otoci s imenicom *otok* u imenu ili derivirani iz imenice *otok*. Pouzdano znamo da se sljedeći na terenu zovu drugačije: *Luški otok*, *Veli otok*, *Sridnji otok*, *Brguljski otok*, *Otok Greben*, *Otok Mali*, a ove nismo mogli pro-

cess might have turned towards substantivisation, but that didn't happen either. There are many nesonyms in the Adriatic which are results of such a process, and some derived from the adjective *dugi*, such as *Dužac* (3x), *Duga*, *Dugo*, *Lunga*. Two of the largest islands in the Baleares archipelago are an interesting example in this context, because the process there ran precisely in such a direction. Both are large and inhabited islands: one is named *Mallorca*, and the other *Menorca*. When it comes to the Greek islands, the name of the smaller of two neighbouring islands is formed by the preposition *anti*, hence there are *Antikitera*, *Antipaksos*, *Antimilos*, *Antiparos* and others.

5.2. *The appellative otok in the name*

The geographic content ‘otok’ is confirmed in names of many small and uninhabited islands, usually in their native speeches: *školj* and *sika* (and their derivatives). Due to the transparency of the content and consequently a low degree of variability as well as possibility for a confused identification, these forms were regularly accompanied by determinants, most frequently possessive adjectives and ktetics deriving from names of settlements closest to the particular little island or of settlements from where there was the best view on it (*Barguljski Školj*, *Velarski Školj*, *Božavski Školj*...).⁴¹ On the other hand, Croatian noun *otok*, apart from the Dugi otok island, has never been confirmed on site.⁴² From the onomastic perspective,

merous well-known toponyms, both domestic and foreign, were in their beginnings composed of more words, especially in newly conquered areas. Famous examples of long names are Los Angeles (*El Pueblo de la Nuestra Señora la Reina de los Angeles del Rio Porciuncula*) or Rio de Janeiro (*São Sebastião do Rio de Janeiro*). When it comes to our nesonym, Zadar public notary office acted the same as colonisers of the New World, which in a way it was.

⁴¹ See A. JURIC 2010: 139–141.

⁴² Modern use knows solely *Goli otok*, which must be accepted notwithstanding reasons that lead to it. However, the local population knows only the form *Golo* – with no additions – as the toponymic form, which was confirmed by recent investigations conducted by the Centre for Adriatic onomastic research (Lopar, October 2014). Another fact should be recognised, i.e. that many islands, especially those near tourist resorts or because of promotion of their products “received” in addition to some attributes the noun *otok* as well: *Zeleni otok*, *Otok Ljubavi*, *Zlatni otok*... The list of small Croatian islands (T. DUPLANČIĆ LEDER, T. UJEVIĆ, M. ČALA et al. 2004) contains many islands with the noun *otok* in their names or with a noun deriving from the noun *otok*. We have verified that the following islands are differently called *in situ*: *Luški otok*, *Veli otok*, *Sridnji otok*, *Brguljski*

je već naglašeno, iz onomastičke perspektive ovo je „neočekivan“ i „neprirodan“ oblik.

Zadarska naselja na otocima u srednjem i ranom novom vijeku, koji imaju više od jednog naselja (Dugi otok, Pašman, Ugljan, Molat, Rava i Iž), bilježnici redovito podvode pod termin *insula*. U potvrdama između 1354. i 1494. E. Hilje navodi na Dugom otoku ova imena:⁴³ *Insula vocata Cobilla rath* (jedna potvrda), *Insula Berbigni* (3), *Insula Salis* (*Sale, Sali, Salli*) (15), *Insula Dragoue* (4), *Insula Bocaue* (*Bosaue, Bozaue*) (3), *Insula Sauar* (2), *Insula Misani* (1) i *Insula Vallis Sancti Stefani* (2). U istom razdoblju sam Dugi otok naziva se *Insula Magna* (57 potvrda). Stoga zapis kao *Insula Puncta Magna* in *Insula Magna* nije nimalo neobičan. On jednostavno znači da se naselje *Puncta Magna* (Veli Rat) nalazi na Dugom otoku. Slično je i na Ugljanu gdje se također svako naselje naziva *insula*, a sam otok *Insula Sancti Michaeli*. Prema tome je *Insula Geliani in insula Sancti Michaeli* naselje Ugljan na otoku Ugljanu.

Dugo je vremena oblik *insula* unosio zabunu u identifikaciji. Nije potpuno jasno ni danas zašto su bilježnici izabrali ovu opću imenicu da bi njome označili sadržaj ‘naselje’, a ne neku od akceptiranih na kopnu kao što su: *villa, selo* ili *vas*, tim više što nije riječ o jednim bilježnicima za posjede na kopnu, a drugima za posjede na moru. Prvi dio problema (naime da *insula* ne znači ‘otok’) razriješio je N. Jakšić u svom radu o povijesnoj topografiji otoka Ugljana, gdje je pokazao da riječ *insula* u srednjovjekovnim zadarskim dokumentima označava naselje na otoku, a ne otok.⁴⁴ Međutim, iz onomastičke perspektive čini se važnim da ni jedna od tih sintagmi (*insula* + ime naselja) nije preživjela ni u kakvom obliku ni na jednom zadarskom otoku. S druge strane, „otok sa zaboravljenim imenom“ čuva svoj onomastički identitet s pomoću imenice *otok* u toponimskom liku. Drugi dio problema, naime zašto je izabrana imenica *insula* za sadržaj

as it has already been emphasised, this is an “unexpected” and “unnatural” form.

In the Middle Ages and the Early Modern Period, when there were more than one settlement on an island in Zadar archipelago (Dugi otok, Pašman, Ugljan, Molat, Rava and Iž), public notaries regularly subsumed the settlements under the term *insula*. In documents dating from 1354 and 1494 E. Hilje has recorded the following names on the Dugi otok island:⁴³ *Insula vocata Cobilla rath* (one attestation), *Insula Berbigni* (3), *Insula Salis* (*Sale, Sali, Salli*) (15), *Insula Dragoue* (4), *Insula Bocaue* (*Bosaue, Bozaue*) (3), *Insula Sauar* (2), *Insula Misani* (1) and *Insula Vallis Sancti Stefani* (2). In the same time span Dugi otok was called *Insula Magna* (57 attestations). Hence it was nothing out of the ordinary when a place was called *Insula Puncta Magna* in *Insula Magna* – that simply meant that the settlement called *Puncta Magna* (Veli Rat) was situated on the Dugi otok island. In the same way every settlement on the island of Ugljan was called *insula*, and the island itself *Insula Sancti Michaeli*; therefore, *Insula Geliani in insula Sancti Michaeli* was used to name the settlement called Ugljan on the island of Ugljan.

For a long time the form *insula* created confusion with regard to identification. Even now it is still not completely clear why public notaries chose to use this appellative noun to designate the content ‘settlement’ instead of some of the established forms for settlements in continental regions, such as: *villa, selo* or *vas*, all the more so that there were no two separate groups of public notaries, one for the continental properties, and the other for the maritime ones. One part of the problem (i.e., that the term *insula* did not mean ‘island’) was resolved by N. Jakšić in his paper on historical topography of the island of Ugljan, where he had shown that the word *insula* in medieval documents from Zadar denoted an insular settlement, not the island itself.⁴⁴ From the onomastic perspective, however, it seems important that none of these syntagms (*insula* + name of the settlement) survived in any form on any of Zadar islands. On the other hand, “island with forgotten name” kept its onomastic

vjeriti: *Otok Života, Dobri otok, Crveni otok, Pusti otok, Otočić, Otočac, Otoci Lukavci 1 i 2*, i još jedanput *Otočić*. Isto tako, treba voditi računa o tome da je u svim ovim slučajevima riječ o nenaseljenim otocima.

⁴³ E. HILJE 1994: 49–76.

⁴⁴ N. JAKŠIĆ 1989: 83–102.

otok, Otok Greben, Otok Mali, while for the following ones we were not able to verify it: *Otok Života, Dobri otok, Crveni otok, Pusti otok, Otočić, Otočac, Otoci Lukavci 1 and 2*, and yet another *Otočić*. In addition, it should be taken into account that all these are uninhabited islands.

⁴³ E. HILJE 1994: 49–76.

⁴⁴ N. JAKŠIĆ 1989: 83–102.

‘naselje’, još čeka rješenje.

I na kraju, jedna digresija. Prikupljajući toponomastičku građu Dugog otoka i družeći se s Dugootočanima (ipak se tako mora reći) nismo nikada u spontanoj upotrebi čuli ni oblik *Dugi otok*, ni etnik *Dugootočanin*, ni ktetik *dugootočki*. Svi stanovnici Dugog otoka koriste isključivo ime svog naselja kada se kreću prema njemu ili iz njega dolaze te etnike i ktetike odnosnih naselja, kako već nalaže razgovorna situacija. Iz ovoga bi se moglo nedvosmisleno zaključiti da ni danas toponimski lik *Dugi otok* ne funkcionira univerzalno kao na primjer *Pašman* ili *Molat*, da se jasno razlikuje dnevna razgovorna praksa od administrativne te da, u konačnici, ovaj toponimski lik nikada nije do kraja akceptiran, iako nema zamjene i prema tome je nužan.

6. ZAKLJUČAK

Ovaj rad bavi se jednim čisto onomastičkim problemom koji bi se mogao svesti na pitanje: u kakvom su odnosu stajali toponimski lik i referent tijekom povijesti i što je sve utjecalo na oblikovanje toponimskog lika onakvim kakav je danas? Sva druga pitanja koja su mogla biti predmetom rasprave nisu uzeta u razmatranje, a neka nisu ni spomenuta. Recimo: podrijetlo imena *Pizych*, transformacija imena *Pizych* u *Čuh*; etimološke i semantičke interpretacije naših prethodnika; distribucija lika itd. Sve to ostavljamo po strani, a mnogo toga je već i kazano. Zadržali smo se samo na onomastici.

Na Jadranu je mnogo otoka kojima se tijekom povijesti iz ovakvih ili onakvih razloga ime izgubilo, donekle izgubilo ili potpuno izmijenilo. Najveće promjene dogodile su se na malim i nenaseljenim otocima. Veliki naseljeni otoci, a i neki nenaseljeni u kontinuitetu, od prvog spomena do danas u prilagođenim oblicima čuvaju svoje ime. Najplastičniji je primjer ime otoka Vrgade na kojemu se mogu pratiti svi jadranski jezični slojevi.⁴⁵ No, postoje među velikim otocima i oni koji su „ostali“ bez svoga povijesnog imena.

Čest razlog, osim „povijesnog“ zaborava, koji je doveo do promjene ili zamjene imena pojava je kartografije i na taj način bilježenje imena na to-

identity with the noun *otok* in its toponymic form. The other part of the problem, i.e. what was the cause for choosing the noun *insula* for designating the content ‘settlement’, still awaits its explanation.

In the end, a digression: while collecting the toponomastic material from Dugi otok and spending time with its inhabitants - the *Dugootočani* (which is the way they are to be called, after all), in spontaneous communication we have never heard either the form *Dugi otok*, ethnic *Dugootočanin* or ktetic *dugootočki*. All of the inhabitants of the Dugi otok island, when either coming to it or leaving it, use exclusively names of their respective settlements, and their respective ethnics and ktetics, depending on the conversational context. This leads to unambiguous conclusions that even today the toponymic form *Dugi otok* does not function in a universal way, unlike i.e. *Pašman* or *Molat*, that the everyday conversation is clearly different from the administrative one, and finally, that this toponymic form has never been fully accepted, although there is no substitute for it which thus makes it indispensable.

6. CONCLUSION

The paper deals with purely onomastic issue which may be reduced to this question: What was the relation between the toponymic form and referent throughout history, and what are the factors that influenced formation of the toponymic form as we know it today? All other potential topics for the discussion haven't been analysed here, while some haven't even been mentioned, such as: the origin of the name *Pizych*, transformation of the name *Pizych* into *Čuh*; etymological and semantic interpretation of our predecessors; distribution of the name form, etc. We are leaving it all aside, but much has already been said; we stayed focused solely on the onomastics.

There are many islands on the Adriatic Sea that for different reasons lost or partially lost their names through history, or completely changed them. The greatest changes happened to small and uninhabited islands; large inhabited islands, as well as some that were not continuously uninhabited, have kept their names, in adapted forms, ever since their first mentions up to present. The island of Vrgada is the best example for it, with all of the Adriatic linguistic layers

⁴⁵ N. VULETIĆ 2010: 111–117.

pografske karte. Sasvim je izvjesno da mnogi kartografi nikada nisu vidjeli otoke kojima su davali imena i, isto tako, da nisu bili u doticaju s arhivskom građom ili nekim drugim izvorom informacija. Do podataka su najvjerojatnije dolazili proučavajući stare karte, peljare i njima slične izvore. No, da je bilo i osobnih onomastičkih intervencija u postojeći sustav, u to nema nikakve sumnje.

Iako se na prvi pogled čini potpuno benignim, Dugi otok jedan je takav primjer. Prvo, on je jedan od rijetkih velikih i naseljenih otoka koji svoje povijesno ime – *Pizych* – nije sačuvao, unatoč činjenici da se toponimski lik u oblicima *Čuh*, *Čušćica* i *Čuška Dunboka* sačuvao do danas. Drugo, novi toponimski, i rekli bismo, kancelarijski lik *Insula Magna* preživio je samo u hrvatskoj inačici *Veli Otok*. I treće, novi se – sada kartografski lik – ne naslanja na povijesno najdugovječniji *Insula Magna*, već na najslabije potvrđenu od tri inačice, tj. *longa* – u hrvatskom prijevodu *dugi*.

Onomastička je specifičnost ovog toponima što je jedini među hrvatskim naseljenim otocima koji ima dvorječno ime i što u tom imenu ima hrvatsku imenicu otok pa, poznavajući jadranske onomastičke prilike i osobito nesonimiju, sve to skupa upućuje na stanovitu artificijelnost, a u najmanju ruku pomanjkanje spontanosti u imenovanju. Takav (oktroirani) karakter imena sačuvao se do danas. Dugi otok je neka vrsta nametnutog i nikada prihvaćenog toponima, što ne umanjuje njegovu važnost i njegov razlog postojanja. I „krivo“ ime je toponim sve do trenutka dok nedvosmisleno označava ono na što se odnosi. U tom pogledu, Dugi otok nije usamljen primjer.

present.⁴⁵ On the other hand, however, there are those among the large islands that “lost” their historical names.

Another factor that caused alteration of names or their replacements was, in addition to the “historical” oblivion, arrival of cartography and with it recording of names on topographic maps. It is quite certain that many cartographers never visited islands they were naming or were in contact with either the archival documents or any other source of information. Most probably they got their information by studying old maps, nautical guides and other similar sources. However, there is no doubt that there were also some personal onomastic interventions into the existing system.

Dugi otok, although at the first sight seems quite benign, is one such example. Firstly, it is one of few large inhabited islands that haven't kept its historical name – *Pizych*, although the toponymic form survived up to now in forms *Čuh*, *Čušćica* i *Čuška Dunboka*. Secondly, new toponymic, and – as it may also be said – bureaucratic form *Insula Magna* survived solely in Croatian version *Veli Otok*. Thirdly, new form – now the cartographic one – did not rely on the historically most longevous form *Insula Magna*, but to the rarest of the three versions, i.e. *longa*, that is, to *dugi* when translated in Croatian.

Onomastic specificity of this toponym is that it is the only one among the Croatian inhabited islands with a name composed of two words, one of which is a Croatian noun otok, which, according to the onomastic reality of the Adriatic, the nesonymy in particular, points out to a certain artificiality or, at least, to the lack of spontaneity when the name was created. The name has preserved this (imposed) character up to now. *Dugi otok* is some sort of imposed and never accepted toponym, which does not belittle its importance and its *raison d'être*. The name – even if it's “wrong” – is a toponym as long as it unequivocally designates its referent. In that regard, Dugi otok is not a lonely example.

⁴⁵ N. VULETIĆ 2010: 111–117.

BIBLIOGRAFIJA /
BIBLIOGRAPHY*Popis literature / Literature*

- S. ANTOLJAK, 1949 – Stjepan Antoljak, Zadarski katastik XV. stoljeća, *Starine JAZU*, 42, Zagreb, 1949, 371–417.
- J. BASIOLI, 1962 – Josip Basioli, Razvitak ribarstva Dugootočana, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 9, Zadar, 1962, 391–446.
- V. CVITANOVIĆ, 1954 – Vladislav Cvitanović, Otoci Iž i Premuda, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 1, Zagreb, 1954, 69–108.
- V. CVITANOVIĆ, 1963 – Vladislav Cvitanović, Prilog toponomastici zadarskog kraja, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 10, Zadar, 1963, 309–346.
- S. ČAČE, 1999 – Slobodan Čače, Zadarsko otočje u Konstantina Porfirogeneta: filološke, toponomastičke i povijesne opaske, *Folia onomastica croatica* 8, Zagreb, 1999, 45–65.
- S. ČAČE, 1992 – Slobodan Čače, Prilozi topografiji i toponimiji istočnojadranskog otočja od antike do srednjeg vijeka, *Radovi Zavoda HAZU u Zadru*, 34, Zadar, 1992, 33–51.
- R. ČOP, prije 1918 – Rajko Čop, *Hrvatska, Slavonija, Dalmacija i susjedne zemlje*, Zagreb, prije 1918 (karta).
- T. DUPLANČIĆ LEDER, T. UJEVIĆ, M. ČALA, 2004 – Tea Duplančić Leder, Tin Ujević, Mendi Čala, Duljine obalne crte i površine otoka na hrvatskom dijelu Jadranskog mora određene s topografskih karata mjerila 1:25 000, *Geoadria*, Vol. 9, No. 1, 2004, 5–32.
- A. R. FILIPI, 1976 – Amos Rube Filipi, Iz prošlosti kornatskog ribarstva, *Radovi Centra JAZU u Zadru*, 22-23, Zadar, 1976, 181–260.
- B. FINKA, 1955 – Božidar Finka, Porijeklo naziva Citorij, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 2, Zagreb, 1955, 401–410.
- B. FINKA, 1969 – Božidar Finka, Pizych na otoku Žirju, *Onomastica jugoslavica*, 1, Ljubljana, 1969, 57–61.
- B. FINKA, 1972 – Božidar Finka, O govorima zadarskog otočja, *Ljetopis JAZU*, 76, Zagreb, 1972, 261–268.
- K. HERDLICZK, 1878 – Karlo Herdliczk, *Fizikalna karta Hrvatske, Slavonije i Dalmacije*, Zagreb, 1878 (karta).
- E. HILJE, 1994 – Emil Hilje, Prilog povijesnoj topografiji zadarskog otočja, *Folia onomastica croatica*, 3, Zagreb, 1994, 49–76.
- Ć. IVEKOVIĆ, 1928 – Ćiril M. Iveković, Dugi otok i Kornat, *Rad JAZU*, 235, Zagreb, 1928, 245–279.
- N. JAKŠIĆ, 1989 – Nikola Jakšić, Prilog povijesnoj topografiji otoka Ugljana, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 28(15), Zadar, 1989, 83–102.
- K. JURAN, 2010 – Kristijan Juran, Otoci Ist i Škarda u srednjem i ranom novom vijeku – pristup istraživanju i nove spoznaje, *Otoci Ist i Škarda*, ur. J. Faričić, Zadar: Sveučilište u Zadru, 2010, 221–250.
- A. JURIĆ, 2010 – Ante Jurić, Specifični toponimijski leksik (na primjeru sjeverno-dalmatinske obalno-otočne toponimije), *Folia onomastica Croatica*, 19, Zagreb, 2010, 135–150.
- R. KATIČIĆ, 1974 – Radoslav Katičić, Liburnski otoci kod antičkih pisaca, *Zadarsko otočje – Zbornik*, Zadar: Narodni muzej, 1974, 35–47.
- M. KOZLIČIĆ, 1995 – Mithad Kozličić, *Atlas, Kartografski spomenici hrvatskog Jadrana*, Zagreb: AGM, 1995.
- A. KURILIĆ, 2010 – Anamarija Kurilić, Otok Murter od prapovijesti do kraja antičkoga doba, *Toponimija otoka Murtera*, ur. V. Skračić, Zadar: Sveučilište u Zadru, 2010, 33–54.
- Ž. MULJAČIĆ, 1971 – Žarko Muljačić, Iz otočne toponomastike, *Čakavska rič*, 2, Split, 1971, 19–28.
- J. PARTAŠ, F. KRUŽIĆ, 1862 – Josip Partaš, Franjo Kružić, *Zemljovid stare čelokupne Kraljevine Hrvatske sa označenjem granicah sada obstojećih pokrajinah*, 1862 (karta).
- I. PETRICIOLI, 1987 – Ivo Petricioli, Ecclesiae sanctorum Iohannis et Victoris Tilagi, *Starohrvatska prosvjeta*, 3 serija, 16, Split, 1987, 93–106.
- K. PORFIROGENET, 1994 – Konstantin VII. Porfirogenet, *O upravljanju carstvom*, pretisak, Zagreb: August Cesarec i AGM, 1994.
- F. RAČKI, 1877 – Franjo Rački, Documenta historiae chroaticae periodum antiquam illustrantia, monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalium, br. 20, vol. VII, 1877, 24–25.
- P. SKOK, 1950 – Petar Skok, *Slavenstvo i roman-*

- stvo na jadranskim otocima*, Zagreb: Jadranski institut JAZU, 1950.
- V. SKRAČIĆ, 1996 – Vladimir Skračić, *Toponimija vanjskoga i srednjeg niza zadarskih otoka*, Književni krug Split i Matica hrvatska ogranak Zadar, 1996.
- V. SKRAČIĆ, 1998 – Vladimir Skračić, Toponomastička građa Dugog Otoka, *Čakavska rič*, br. 1–2, XXVI, Split, 1998, 5–23.
- V. SKRAČIĆ, 1999 – Vladimir Skračić, La distribuzione dei toponimi italiani e croati sulle isole zaratine, *Adriatico – uns mare di storia, arte, cultura*, ur. Bonita Clari, Ancona: Maroni, 1999, 115–125.
- V. SKRAČIĆ, 2002 – Vladimir Skračić, Koje otoke označava Porfirogenetov Katautrebena? *Folia onomastica croatica*. 11, Zagreb, 2002, 189–202.
- V. SKRAČIĆ, 2011 – Vladimir Skračić, *Toponomastička početnica*, Zadar: Centar za jadranska onomastička istraživanja, Sveučilište u Zadru, 2011.
- V. SKRAČIĆ, 2013 – Vladimir Skračić, P. Alega, Puncta, Puncta Alba, Puncta Magna, Punte Bianche i Veli Rat – šest imena za jedno naselje i rt, *Veli Rat*, ur. A. Uglešić, J. Faričić, Zadar: Sveučilište u Zadru, 2013, 721–734.
- V. SKRAČIĆ, 2013 – Vladimir Skračić, Tko je i kako imenovao u Kornatima, *Toponimija kornatskog otočja*, ur. V. Skračić, Zadar: Sveučilište u Zadru, 2013, 519–520.
- SZB/I = Mirko Zjačić 1959, *Spisi zadarskih bilježnika Henrika i Creste Tarallo 1279-1308*, Zadar: Državni arhiv Zadar.
- SZB/II = Mirko Zjačić, Jakov Stipišić, 1969, *Spisi zadarskog bilježnika Ivana Qualis Nikole pok. Ivana Gerarda iz Padove 1296 – 1337*, Zadar: Državni arhiv Zadar.
- SZB/III = Jakov Stipišić, 1977, *Spisi zadarskog bilježnika Franje Manfreda de Surdis iz Piacenze 1349-1350*, Zadar: Historijski arhiv Zadar.
- A. M. STRGAČIĆ, 1943 – Ante Marija Strgačić, Cella sancti Iohannis in Tilago, *Časopis za hrvatsku povijest*, I/4, Zagreb, 1943, 316–329.
- A. M. STRGAČIĆ, 1949 – Ante Marija Strgačić, Neka toponomastička i topografska pitanja Dugog otoka, *Starohrvatska prosvjeta*, 3. serija, 1, Zagreb, 1949, 87–102.
- M. SUIĆ, 1955 – Mate Suić, Pizych na Dugom otoku, *Starohrvatska prosvjeta*, 3. serija, 4, Zagreb, 1955, 135–140.
- M. SUIĆ, 1974 – Mate Suić, Zadarski otoci u antici, *Zadarsko otočje – Zbornik*, Zadar: Narodni muzej, 1974, 47–65.
- Tisuću godina prvog spomena ribarstva u Hrvata*, Zbornik radova istoimenog znanstvenog skupa održanog u Zagrebu, Zadru, Salima i Splitu od 10. do 18. listopada 1995. Zagreb: HAZU.
- Topografska (tzv. specijalna) karta*, (1869.-1887.), Zagreb.
- N. VULETIĆ, 2010 – Nikola Vuletić, Od Lubricate do Lapkata i Vrgade: jezična povijest Dalmacije kroz imena jednog otoka, *Toponimija otoka Vrgade* (ur. V. Skračić), Zadar: Sveučilište u Zadru, 2010, 111–117.

Topografske karte / Topographic maps

- Giacomo GASTALDI, *La vera descrizione di Tutta la Vngheria (...) Tutta la Sclauonia...*, Venezia, 1546, u: M. KOZLIČIĆ, 1995.
- Diogo HOMEM, [Portulanska karta Jadrana], Bibliothèque nationale de France, Paris, Département Cartes et plans, sign. CPL GE DD-2006 (RES), f. 7, 1574, Venezia.
- Atlantino PADOVANO, [Karta sjeveroistočne obale Jadrana], *Biblioteca del Seminario vescovile*, II. pol. XVI. st., Padova.
- Stefano SCOLARI, [Karta Sjevernoga hrvatskog primorja i dijela sjeverne Dalmacije], Državni arhiv u Zadru, Zadar, Zbirka Geografske i topografske karte Dalmacije, sign. 108., kraj XVI. st. – poč. XVII. st., Venezia.
- Giuseppe ROSACCIO, *Descrizione di quello, che i Turchi possedono in Europa, con i confini de Pr(inci)pi Xr(ist)iani*, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb, Zbirka rijetkosti, Sign. R-VI-16°-32, 1606, Venezia.
- Ian JANSSONIUS, *Iadera, Sicvm et Aenona Vulgo Zara, Sebenico et Nona cum Insulis adjacentibus, in Parte Dalmatiae Boreali*, Zbirka Novak, sign. ZN-Z-XVII-JAN-1620?b; oko 1620, Amsterdam.
- Marco BOSCHINI, *Dalmatia et Albania*, Bibliothèque nationale de France, Paris, Département Cartes et plans, CPL GE DD-2987 (5856 B), 1646, Venezia.
- Robert DUDLEY, *Carta particolare del mare Adri-*

atico che cominciaq con il capo di Ancona e Finisce con l'Isola Lesina nello Isteso mare, 1647, Firenze The National Libray of Finland, Treasures, Helsinki, <http://www.doria.fi/handle/10024/59106> (preuzeto 24. veljače 2017.).

Pietro Andrea BUFFALINI i Ivan LUČIĆ, [Karta hrvatskih zemalja], Papinski zavod sv. Jeronima, 1663, Roma.

Pierre du VAL, *Les Confins des Chrestiens et des Turc en Terre Ferme. C'est dire. La Hongrie, L'Esclavonie, La Croatie et La Dalmatie*, Zbirka Novak, sign. ZN-Z-XVII-DUV-1663, 1663, Paris.

Ivan LUČIĆ i Jan BLAEU, *Illiricum hodiernum*, a) Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb, sign.

R-II-F-4o-46/a; b) Zbirka Novak, sign. ZN-Z-XVII-BLA-1669; a) 1668 i b) 1669, Amsterdam.

Vicenzo Maria CORONELLI, *Golfo di Venezia*, Sveučilišna knjižnica u Splitu, sign. ZZ-XVII-4, 1688, Venezia.

Vicenzo Maria CORONELLI, *Ristretto della Dalmazia Diuisa ne Suoi Contadi, gia presenta alla Serenissima Republica di Venezia, et. c., Parte Occidentale*, Državni arhiv u Zadru, Zadar, Knjižnica, sign. II. A*, 1688, Venezia

Vicenzo Maria CORONELLI, *Contado di Zara. Parte della Dalmatia*, Znanstvena knjižnica Zadar, Zadar, sign. 212162 S-2, 1688, Venezia

